

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

Кафедра міжнародних відносин

Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»

Освітня програма 291.00.02 «Регіональні студії»

**БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА
на тему:
ГУМАНІТАРНА КРИЗА В КРАЇНАХ РЕГІОНУ САХЕЛЬ**

Студентки 4 курсу
денної форми навчання
Колокольчикової Марії Миколаївни

Науковий керівник: канд. іст. наук, доцент
доцент кафедри міжнародних відносин
Брайчевська О.А.

Київ – 2026

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ СКОРОЧЕНЬ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ	7
1.1. Стан наукової розробки проблеми та джерельна база дослідження	7
1.2. Понятійно-категоріальний апарат та методи дослідження	12
РОЗДІЛ 2. ДЕТЕРМІНАНТИ ТА ПРОЯВИ ГУМАНІТАРНОЇ КАТАСТРОФИ В РЕГІОНІ САХЕЛЬ	16
2.1. Соціально-економічні та екологічні виклики: продовольча безпека та кліматичні зміни	16
2.2. Політико-безпекові чинники дестабілізації: збройні конфлікти та зростання терористичної загрози	24
2.3. Проблема масової міграції та внутрішнього переміщення осіб у країнах регіону	34
РОЗДІЛ 3. МІЖНАРОДНА РЕАКЦІЯ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ КРИЗИ РЕГІОНУ В РЕГІОНІ САХЕЛЬ	39
3.1 Стратегії та практична діяльність ООН і міжнародних неурядових організацій у Сахелі	39
3.2. Роль провідних держав світу та регіональних об'єднань у стабілізації ситуації	46
3.3. Перспективи комплексного врегулювання кризи Сахель та місце України у глобальних гуманітарних ініціативах	52
ВИСНОВКИ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	62
ДОДАТКИ	71

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ СКОРОЧЕНЬ

АДС (AES)	Альянс держав Сахель
АС	Африканський Союз
ВВП	Валовий внутрішній продукт
ВООЗ (WHO)	Всесвітня організація охорони здоров'я
ВПО	Внутрішньо переміщена особа
ЕКОВАС (ECOWAS)	Економічне співтовариство країн Західної Африки
ЄС	Європейський Союз
ІДІЛ	Ісламська держава Іраку та Леванту
ЛБК (MSF)	Лікарі без кордонів
МАР (IDA)	Міжнародна асоціація розвитку
МБРР (IBRD)	Міжнародний банк реконструкції та розвитку
МІНУСМА (MINUSMA)	Багатопрофільна комплексна місія ООН зі стабілізації в Малі
МФК (IFC)	Міжнародна фінансова корпорація
ООН	Організація Об'єднаних Націй
ОСНА	Управління ООН з координації гуманітарних справ
ПРПЗК (ACLED)	Проект даних про розташування та події збройних конфліктів
СБ (WB)	Світовий банк
СПП (WFP)	Світова продовольча програма
США	Сполучені Штати Америки
ФАО (FAO)	Продовольча та сільськогосподарська організація ООН
ЮНІСЕФ (UNICEF)	Дитячий фонд Організації Об'єднаних Націй
УВКБ ООН	Управління Верховного Комісара ООН у справах біженців

ВСТУП

Актуальність теми. Країни регіону Сахель, такі як Сенегал, Мавританія, Малі, Буркіна-Фасо, Нігер, Нігерія, Чад, Судан і Еритрея є важливими для Африканського континенту, оскільки виступають своєрідним геополітичним і геоекономічним мостом між Північною та Субсахарською Африкою. Їхнє стратегічне розташування, значний природно-ресурсний потенціал і стрімкі демографічні зміни суттєво впливають на загальноконтинентальні процеси розвитку та безпеки. У сучасних умовах трансформації міжнародних відносин регіон Сахель дедалі більше стає ареною суперництва провідних світових держав і регіональних акторів, що прагнуть зміцнити власний політичний та економічний вплив.

Водночас держави Сахелю стикаються з комплексом серйозних викликів, серед яких політична нестабільність, міжетнічні конфлікти, діяльність терористичних угруповань, економічна нерівність, бідність і наслідки колоніальної спадщини. Ці проблеми не лише ускладнюють внутрішній розвиток країн регіону, а й негативно впливають на стабільність усього Африканського континенту, посилюючи залежність держав від зовнішньої допомоги та міжнародних партнерів. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває дослідження сучасних геополітичних процесів у Сахелі та їхнього впливу на формування нової системи міжнародних відносин.

Окрему увагу слід приділити впливу глобальних викликів, зокрема змін клімату, пандемій, продовольчої та міграційної криз, на соціально-економічну й політичну ситуацію в країнах регіону. Зазначені чинники не лише поглиблюють уже наявні проблеми, а й створюють нові загрози для регіональної безпеки та гуманітарної ситуації. Саме тому виникає потреба у комплексному аналізі причин і наслідків кризових явищ у країнах Сахелю, а також у визначенні взаємозв'язку між внутрішніми та зовнішніми факторами, що впливають на розвиток регіону у XXI столітті.

Отже, обрана тема дослідження — «гуманітарна криза в країнах регіону Сахель» - є надзвичайно актуальною в умовах сучасних глобальних трансформацій і безпекових викликів.

Об'єкт дослідження - гуманітарна криза в країнах регіону Сахель.

Предмет дослідження - політичні, соціально-економічні, екологічні та безпекові чинники гуманітарної кризи в регіоні Сахель та міжнародні механізми її врегулювання.

Мета роботи полягає у комплексному аналізі причин гуманітарної кризи в країнах регіону Сахель та ефективності міжнародних зусиль, спрямованих на її подолання.

Завдання дослідження:

- дослідити стан наукової розробки проблеми гуманітарної кризи в регіоні Сахель та охарактеризувати джерельну базу дослідження;
- охарактеризувати понятійно-категоріальний апарат роботи та визначити основні методи дослідження гуманітарних процесів у країнах регіону Сахель;
- визначити ключові соціально-економічні та екологічні виклики регіону та вплив кліматичних змін на гуманітарну ситуацію;
- проаналізувати політико-безпекові чинники дестабілізації в країнах регіону Сахель, включаючи збройні конфлікти та поширення терористичної загрози;
- виділити причини масової міграції та внутрішнього переміщення населення у країнах регіону Сахель;
- надати оцінку діяльності ООН і міжнародних неурядових організацій щодо подолання гуманітарної кризи в регіоні;
- охарактеризувати основні напрями міжнародної співпраці та механізми реагування на гуманітарні виклики в країнах регіону Сахель;
- проаналізувати роль провідних держав світу та регіональних об'єднань у стабілізації ситуації в країнах регіону Сахель;
- спрогнозувати перспективи комплексного врегулювання гуманітарної кризи в країнах регіону Сахель та визначити можливе місце України у глобальних гуманітарних ініціативах.

Теоретичне значення дослідження полягає у розширенні наукових знань щодо причин, особливостей та наслідків гуманітарної кризи в країнах регіону Сахель. Дослідження також розширює наукове розуміння щодо впливу глобальних викликів — кліматичних змін, тероризму, міграції та продовольчої нестабільності — на розвиток держав Африки.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання результатів дослідження під час підготовки до семінарських занять, виконання завдань для самостійної роботи і навчальних курсів з міжнародних відносин, та регіональних студій.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів (поділених на підрозділи), висновків. Списку використаних джерел та літератури складається з 82 найменувань) та 2 додатки. Загальний обсяг роботи становить 72 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Стан наукової розробки проблеми та джерельна база дослідження

У сучасному науковому дискурсі проблема гуманітарних криз у регіоні Сахелю є об'єктом прискіпливої уваги фахівців із міжнародних відносин, конфліктології, геополітики та екологічної безпеки. Зростання інтенсивності кризових явищ у цьому регіоні зумовлює міждисциплінарний характер досліджень, що поєднують політичний, соціально-економічний, екологічний та безпековий виміри. Складність досліджуваної теми визначає необхідність комплексного аналізу наявної наукової та експертної літератури, яку доцільно класифікувати за декількома групами.

Першу групу становлять фундаментальні праці українських науковців, присвячені загальним проблемам розвитку африканського континенту, трансформації політичних режимів та конфліктному потенціалу країн регіону Сахель. Зокрема, у статті І.Г. Кудрі¹ досліджено проблематику доколоніальної, колоніальної та постколоніальної історичної географії Африки; здійснено аналіз історико-географічних фактів, оцінено рівень їх наукової опрацьованості. Представлений матеріал становить внесок у сучасний розвиток досліджень історичної географії Африки, враховуючи країни регіону Сахель.

Висоцький О.Ю., Ставченко С.В.² в своєму курсі лекцій «Огляд Африки» особливу увагу приділили впливу релігійних чинників, змінам соціальних структур і міграційним процесам в регіоні Сахель.

---

¹ Кудря І.Г. (2020). Історична географія Африки: постколоніальні студії. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки*. 31 (70) № 1. С. 103-109. URL: https://www.hist.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/1_2020/20.pdf (дата звернення: 25.03.2026).

² Висоцький О. Ю., Ставченко С. В. (2024). Африканістика: курс лекцій. Дніпро: *Інновація*. URL: http://lib.dnu.dp.ua/rep/ist/knygy/avtor/Afrykanistyka_kurs_lekciy.pdf (дата звернення: 16.04.2026).

Важливе значення для формування теоретичного підґрунтя дослідження мають роботи науковців, які піднімають питання безпекової ситуації та сучасних трансформацій в регіоні Сахель та питанням гуманітарної кризи регіону.

Кальченко Т. В.³ розглядає сучасні трансформації в регіоні Сахель в контексті формування багатопольярного світу, що дає можливість на підставі загального аналізу ключових макроекономічних показників країн Африки оцінити процеси стабілізації політичного й економічного розвитку регіону, а також визначити вплив діяльності міжнародних організацій на соціально-економічні та політичні трансформації на континенті в контексті гуманітарної кризи.

О. В. Красільнікової, Л. В. Губицького, І. О. Кизименко, В. Й. Разіцький⁴ аналізують тенденції та сучасні виклики на африканському континенті, особливо в країнах регіону Сахель. Приділяється увага таким чинникам як природні ресурси, стратегічне розташування, демографічні процеси. Надається аналіз комплексу внутрішніх і зовнішніх викликів та їх впливу на країни регіону. Оцінюється політична нестабільність, міжетнічні конфлікти, міграція, поширення терористичної діяльності, продовольча безпека та зміни клімату. В роботі висвітлено, що недостатня ефективність державних інституцій, штучно сформовані кордони та залежність від зовнішнього впливу значно посилюють конфліктний потенціал континенту й ускладнюють забезпечення його сталого розвитку.

Друга група джерел охоплює вузькоспеціалізовані дослідження, присвячені окремим аспектам гуманітарної кризи в регіоні Сахелю. Значну увагу

---

³ Кальченко Т. В. (2024). Сучасні трансформації в регіоні Сахелю в контексті формування багатопольярного світу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 50. С. 60-66. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/50_2024ua/12.pdf (дата звернення: 06.04.2026).

⁴ Красільнікова О. В. та ін. (2025). Геополітична ситуація на африканському континенті в умовах глобальних трансформацій: тенденції та виклики». *Культурологічний альманах*, вип. 4, С. 129-43. URL: https://www.researchgate.net/publication/401169429_GEOPOLITICNA_SITUACIA_NA_AFRIKANSKOMU_KONTINENTI_V_UMOVAH_GLOBALNIH_TRANSFORMACIJ_TENDENCIJ_T_A_VIKLIKI (дата звернення: 12.04.2026).

в них приділено врегулюванню гуманітарної кризи в країнах регіону Сахель, а також впливу міжнародної дипломатії. Так, у працях М. Олійник-Дьомочко⁵ виділяються три основні групи стратегічних орієнтирів, необхідних для врегулювання кризи в Центральному Сахелі: поліпшення безпекової ситуації, забезпечення сталого розвитку та сприяння економічному зростанню на підставі вивчення безпекової ситуації після операції «Бархан». В роботі робиться наголос на бачення регіональної архітектури безпеки в країнах регіону Сахель, підвищення ролі армій країн регіону, розвиток соціальної інфраструктури, освіти молоді.

Аналогічними є і наукові роботи В.В. Кравченко⁶ щодо оцінки ефективності військового втручання Франції у регіон Сахель на прикладі проведення операції «Сервал» французькими збройними силами на півночі Малі.

Окремий напрям досліджень становить аналіз результату бездіяльності та слабкості державних установ. Бездіяльність державних інституцій проявляється у слабкому контролі над територіями, корупції, неефективній роботі правоохоронних органів та відсутності належної соціальної політики. Значна частина територій Сахелю фактично перебуває поза контролем центральної влади, що створює сприятливі умови для діяльності терористичних угруповань, збройних формувань і кримінальних мереж. Через це населення постійно стикається з насильством, нападами, викраденнями та руйнуванням інфраструктури. Саме така ситуація сприяє збільшенню потоків нелегальної міграції. Автори наголошують, що радикалізація населення часто є наслідком соціально-економічної маргіналізації та слабкості державних інститутів.

Третю групу становить джерельна база дослідження, яка формує емпіричну основу роботи та забезпечує її фактологічну достовірність. Вона включає кілька підгруп.

---

⁵ Олійник-Дьомочко М. (2025) Трансформація безпекової ситуації в центральному Сахелі після завершення операції «Бархан». *EMPIRIO*. Том 2, випуск 1, с. 96.

⁶ Кравченко В. В. (2013). Військове втручання Франції у Сахелі на прикладі операції «Сервал» у Малі. *Актуальні проблеми політики*. Одеса: Фенікс. URL: <https://surl.lu/ajmgtl> (дата звернення: 10.03.2026).

По-перше, міжнародно-правові акти, зокрема Статут ООН⁷, Конвенція про статус біженців⁸ та Африканська хартія прав людини і народів⁹, які визначають базові принципи міжнародного гуманітарного права, захисту прав людини та регулювання міграційних процесів.

По-друге, національне законодавство України, представлене Конституцією України¹⁰, Законом «Про участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки»¹¹ та Стратегією зовнішньополітичної діяльності¹². Ці документи дозволяють оцінити можливості та правові рамки участі України у врегулюванні міжнародних криз, у тому числі в країнах регіону Сахель.

По-третє, аналітичні та офіційні звіти, які можна проаналізувати, використовуючи платформу World Bank Group¹³, яка є міжнародною фінансовою організацією, і створена з метою підтримки економічного розвитку, подолання бідності та сприяння сталому розвитку країн світу. До її структури входять кілька установ, зокрема Міжнародний банк реконструкції та розвитку (IBRD), Міжнародна асоціація розвитку (IDA) та Міжнародна фінансова корпорація (IFC). Ці організації на власній платформі містять відкриту інформацію по багатьох напрямках. Стосовно країн регіону Сахель (Малі, Нігер, Буркіна-Фасо, Чад, Мавританія та ін.) Світовий банк містить широкий спектр інформації, зокрема:

⁷ Статут Організації Об'єднаних Націй (1945). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010 (дата звернення: 06.04.2026).

⁸ Конвенція про статус біженців 1951 року. URL: https://www.unhcr.org/ua/sites/ua/files/legacy-pdf/UNHCR70_Key_Messaging_ukr.pdf (дата звернення: 06.04.2026).

⁹ Африканська хартія прав людини і народів (1981). URL: https://vue.gov.ua/Африканська_хартія_прав_людини_і_народів_1981 (дата звернення: 06.04.2026).

¹⁰ Конституцією України № 27-IX від 03.09.2019 (1996). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 06.04.2026).

¹¹ Закон України «Про участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки». № 5286-VI від 18.09.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/613-14#Text> (дата звернення: 06.04.2026).

¹² Стратегія зовнішньополітичної діяльності України №448/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/2021> (дата звернення: 06.04.2026).

¹³ World Bank Group. Country Data. URL: <https://data.worldbank.org/country> (дата звернення: 06.04.2026).

- макроекономічні показники (ВВП, інфляція, державний борг, рівень бідності);
- демографічні дані та показники людського розвитку;
- статистику щодо освіти, охорони здоров'я та зайнятості населення;
- оцінку продовольчої безпеки та наслідків кліматичних змін;
- аналітичні звіти про конфлікти, міграцію та безпекові виклики;
- інформацію про міжнародні програми допомоги та інвестиційні проєкти;
- дослідження щодо розвитку сільського господарства, енергетики та інфраструктури.

Для регіону Сахель Світовий банк також публікує спеціальні аналітичні огляди та програми підтримки, спрямовані на зміцнення економічної стійкості й безпеки населення.

Окрему увагу в дослідженні приділено діяльності міжнародних та регіональних організацій, зокрема інструментам колективної безпеки, таким як гуманітарні агенції ООН: UNHCR — у справах біженців; ОСНА — координація гуманітарних питань; FAO — продовольча організація; ВООЗ (WHO) — охорона здоров'я; ЮНІСЕФ (UNICEF) — захист дітей. Також увага приділена міжнародним неурядовим організаціям, таким як Médecins Sans Frontières («Лікарі без кордонів»)¹⁴, International Rescue Committee¹⁵, Norwegian Refugee Council¹⁶, Oxfam¹⁷, Save the Children¹⁸. Гуманітарні місії націлені на вирішення проблем з голодом, безпекою життя, психологічним станом населення, підвищенням рівня освіти, боротьбою з бідністю.

Систематизація основних групи джерел, які використовуються для комплексного аналізу проблематики гуманітарної кризи країн у регіоні Сахель

¹⁴ Médecins Sans Frontières. URL: <https://www.msf.org/resource-centre>. (дата звернення: 03.04.2026).

¹⁵ International Rescue Committee. URL: <https://www.rescue.org/eu/country/burkina-faso> (дата звернення: 17.04.2026).

¹⁶ Norwegian Refugee Council. URL: <https://www.nrc.no/> (дата звернення: 03.04.2026).

¹⁷ Oxfam. URL: <https://wfto.com/about-wfto/our-team-and-governance/#non-profit-status>. (дата звернення: 03.04.2026).

¹⁸ Save the Children. URL: <https://www.savethechildren.net/> (дата звернення: 03.04.2026).

дає можливість оцінити кожне джерело щодо вкладу у вирішення поставлених завдань.

Окрему групу становлять міжнародно-правові акти, які визначають норми міжнародного права, механізми захисту прав людини та регулювання статусу біженців. Також у таблиці представлено законодавство України, що окреслює правові основи її участі в системі міжнародної безпеки. Завершує класифікацію група аналітичних звітів, які містять статистичні дані, прогнози та експертні оцінки щодо розвитку ситуації.

Аналіз стану наукової розробки проблеми свідчить, що попри наявність значної кількості праць, присвячених окремим аспектам гуманітарної кризи в регіоні Сахель, комплексне дослідження, яке б інтегрувало політичні, екологічні, соціально-економічні та безпекові чинники в умовах новітніх військових переворотів, залишається недостатньо розробленим. Особливої уваги потребує вивчення міжнародної реакції та шляхи подолання кризи регіону Сахель.

Таким чином, наукова новизна даного дослідження полягає у спробі системного аналізу гуманітарних криз у Сахелі з урахуванням сучасних геополітичних трансформацій, що підтверджує актуальність обраної теми та доцільність її подальшого дослідження.

1.2. Понятійно-категоріальний апарат та методи дослідження

Для досягнення мети дослідження та забезпечення концептуальної цілісності роботи особливу увагу приділено формуванню чіткого понятійно-категоріального апарату. Саме коректне визначення ключових понять дозволяє уникнути термінологічної невизначеності та забезпечує наукову обґрунтованість отриманих результатів.

Ключовою категорією дослідження є «гуманітарна криза», яка в роботі розглядається як стан системної дестабілізації суспільства в регіоні Сахелю, що супроводжується масовим порушенням прав людини, дефіцитом базових засобів до існування (продовольства, води, медичних послуг), масштабними переміщеннями населення та неспроможністю державних інституцій

забезпечити базову безпеку громадян¹⁹. Важливо підкреслити, що гуманітарна катастрофа в сучасному розумінні є не лише наслідком воєнних дій, а й результатом комплексної взаємодії політичних, екологічних та соціально-економічних факторів.

У тісному зв'язку з цим поняттям перебуває категорія «людська безпека» (human security), яка є концептуальною альтернативою традиційному державоцентричному підходу до безпеки. У межах цього підходу головним об'єктом захисту виступає людина, її життя, здоров'я та гідність. Як зазначає І. Мацелюх, концепція людської безпеки є визначальною для оцінки ефективності міжнародних гуманітарних інтервенцій та політик у кризових регіонах¹⁹. Вона охоплює такі складові, як економічна, продовольча, екологічна, особиста та політична безпека.

Значну роль у дослідженні відіграє поняття «вимушена міграція»¹⁹, яке відображає переміщення населення внаслідок збройних конфліктів, кліматичних змін або інших загроз. У контексті Сахелю цей процес набуває транснаціонального характеру та створює додаткове навантаження на сусідні держави та міжнародні організації.

Категорія «екологічна безпека»¹⁹ дозволяє розкрити вплив природних факторів, таких як опустелювання, деградація земель та дефіцит водних ресурсів, на загострення соціально-економічних проблем і конфліктів. В умовах Сахелю екологічна нестабільність виступає одним із ключових тригерів гуманітарної кризи.

Не менш важливим є поняття «гуманітарна дипломатія»^{19,20}, яке відображає діяльність держав та міжнародних організацій, спрямовану на запобігання кризам, захист цивільного населення та надання гуманітарної

---

¹⁹ Глобалізація світового господарства: геопросторових вимір : монографія / О. О. Любіцева [та ін.]. К. : КНУ ім. Т. Шевченка, 2010. 160 с. 13. 130 с.

²⁰ Висоцький О. Ю., Ставченко С. В. (2024). Африканістика: курс лекцій. Дніпро: *Інновація*. URL: http://lib.dnu.dp.ua/rep/ist/knygy/avtor/Afrykanistyka_kurs_lekciy.pdf (дата звернення: 16.04.2026).

допомоги. Цей інструмент відіграє важливу роль у координації міжнародних зусиль щодо стабілізації ситуації в регіоні.

Таким чином категорія «гуманітарна криза» є базовою категорією аналізу і по суті розкриває стан системної дестабілізації з масовими порушеннями прав людини та дефіцитом ресурсів. Теоретичною основою оцінки криз є категорія «людська безпека», що орієнтується на захисті індивіду від комплексних загроз. Індикатором масштабів кризи та причинних факторів конфліктів є поняття «вимушеної міграції» та «екологічної безпеки». А головним інструментом реагування вважаємо категорію «гуманітарна дипломатія», яка проявляє себе в діяльності міжнародних організаціях щодо подолання гуманітарної кризи.

Методологічну основу роботи становить сукупність взаємодоповнюючих методів, що забезпечують комплексний аналіз досліджуваної проблеми та дозволяють розкрити її багатовимірний характер.

До загальнонаукових методів належать аналіз і синтез, які були застосовані при опрацюванні широкого масиву наукових джерел та статистичних даних. Це дозволило виокремити ключові детермінанти гуманітарної кризи, а також узагальнити отримані результати. Системний підхід дав змогу розглянути Сахель як єдину систему, в якій політична нестабільність однієї держави (наприклад, Малі) має ланцюговий ефект для всього регіону.

Важливе місце посідає порівняльний метод, який використано для зіставлення підходів різних міжнародних акторів до врегулювання кризи, зокрема Організації Об'єднаних Націй та регіональних структур^{21,22,23}. Це дозволило оцінити ефективність існуючих механізмів реагування та виявити їх сильні й слабкі сторони.

Прогностичний метод застосовано для визначення можливих сценаріїв розвитку ситуації в регіоні Сахелю, а також для оцінки перспектив участі України в міжнародних миротворчих та гуманітарних операціях. Його

---

²¹ ООН. Our Work. URL: <https://www.un.org/en/about-us> (дата звернення: 06.04.2026).

²² Médecins Sans Frontières. URL: <https://www.msf.org/resource-centre>. (дата звернення: 03.04.2026).

²³ Oxfam. URL: <https://wfto.com/about-wfto/our-team-and-governance/#non-profit-status>. (дата звернення: 03.04.2026).

використання дозволяє не лише констатувати поточний стан проблеми, а й окреслити напрямки її можливого вирішення. Додатково у дослідженні використано елементи міждисциплінарного підходу, що поєднує інструменти політичної науки, міжнародних відносин, соціології та екології. Використання міждисциплінарного підходу дозволило розкрити багатовимірний характер гуманітарної кризи у регіоні Сахелю та сформувані цілісне уявлення про їх природу, причини та наслідки.

Аналіз стану наукової розробки проблеми засвідчив наявність певного масиву наукових праць, у яких висвітлюються окремі аспекти кризових явищ у регіоні Сахель. Водночас встановлено, що більшість досліджень має фрагментарний характер і не забезпечує цілісного бачення взаємозв'язку між ключовими детермінантами гуманітарної катастрофи, особливо в умовах сучасних політичних трансформацій і військових переворотів у регіоні.

Опрацьована джерельна база, що включає понад 60 найменувань (міжнародно-правові акти, національне законодавство України, та статистичні дані), є репрезентативною та достатньою для досягнення поставленої мети дослідження. Її систематизація дозволила виокремити основні наукові підходи до трактування гуманітарних криз, а також сформувані емпіричну основу для подальшого аналізу.

У межах дослідження уточнено та систематизовано понятійно-категоріальний апарат, що включає такі ключові категорії, як «гуманітарна криза», «людська безпека», «вимушена міграція», «екологічна безпека» та «гуманітарна дипломатія». Їх використання дозволило сформувані цілісне уявлення про природу та структуру кризових процесів у Сахелі, а також забезпечило концептуальну єдність роботи.

Методологічну основу дослідження сформовано на основі методів аналізу, синтезу та системного підходу, що забезпечило структуроване вивчення гуманітарної кризи в регіоні як цілісної системи. Використання методу порівняння та прогностичного методу сприяло оцінці ефективності міжнародних механізмів реагування та визначенню перспектив розвитку ситуації.

РОЗДІЛ 2

ДЕТЕРМІНАНТИ ТА ПРОЯВИ ГУМАНІТАРНОЇ КАТАСТРОФИ В РЕГІОНІ САХЕЛЬ

2.1. Соціально-економічні та екологічні виклики: продовольча безпека та кліматичні зміни

Гуманітарна криза в регіоні Сахель має комплексний, багатофакторний характер, у якому екологічні виклики тісно переплітаються із глибокими соціально-економічними диспропорціями, політичною нестабільністю, слабкістю систем державного управління, міжетнічними конфліктами, діяльністю терористичних угруповань та зростанням міграційних процесів. У сучасному науковому дискурсі Сахель розглядається як один із найбільш уразливих регіонів світу до наслідків глобальних кліматичних змін, що зумовлює перетворення екологічного фактору на ключовий детермінант політичної та соціальної нестабільності. Особливістю ситуації є те, що екологічні процеси тут не лише погіршують умови життя, а й виступають тригером конфліктів та міграційних процесів.

Екологічні чинники дестабілізації проявляються передусім через процеси опустелювання, деградації ґрунтів та зниження біопродуктивності земель. Кліматичні зміни в Африці спричиняють зростання частоти та тривалості посух, що руйнує традиційні моделі ведення сільського господарства та підриває продовольчу безпеку регіону. Втрата родючих земель змушує населення змінювати місця проживання або шукати альтернативні джерела доходу, що часто супроводжується соціальною напругою.

Особливо гострою є проблема водних ресурсів. Дефіцит води в Сахелі набуває стратегічного значення, оскільки обмеженість доступу до води провокує конфлікти між різними групами населення, насамперед між осілими землеробами та кочовими скотарями. Водний фактор поступово трансформується у фактор безпеки, що підвищує ризик локальних і регіональних конфліктів.

Показовим прикладом екологічної деградації є ситуація з озером Чад, яке протягом останніх десятиліть суттєво скоротилося у площі. Це призвело до втрати джерел існування для мільйонів людей, зайнятих у рибальстві, землеробстві та скотарстві, а також сприяло активізації збройних угруповань, які використовують соціальне невдоволення у власних цілях.

Чинниками дестабілізації ситуації в регіоні Сахель є прояви наступних факторів. Прояви екологічних факторів дестабілізації, таких як опустелювання, посухи, деградація ґрунтів та дефіцит води призвели до голоду та конфліктів між громадами країн регіону. Соціально – економічні фактори, які проявляються у бідності населення, демографічних змінах та продовольчій кризі призвели до радикалізації населення, залежності його від гуманітарної допомоги і в цілому перевантаження інфраструктури, додаток А.

Соціально-економічні чинники значно посилюють негативний вплив екологічних процесів і формують підґрунтя для системної дестабілізації регіону. Одним із ключових є фактор бідності та економічної відсталості. Країни Сахелю, зокрема Чад і Нігер, стабільно займають найнижчі позиції за Індексом людського розвитку, що свідчить про низький рівень доходів, освіти та доступу до базових послуг. У таких умовах населення стає вразливим до впливу радикальних ідеологій, які часто пропонують альтернативні (хоч і деструктивні) моделі соціальної організації.

Важливу роль відіграє демографічний чинник. Високі темпи зростання населення в умовах обмежених природних і економічних ресурсів створюють значний тиск на інфраструктуру, ринок праці та систему соціального забезпечення. Це формує середовище, в якому конкуренція за ресурси стає джерелом конфліктів.

Слабкість державного управління є одним із ключових чинників поглиблення гуманітарної кризи в країнах регіону Сахель і за своєю значущістю поступається лише екологічним проблемам. У більшості держав регіону — зокрема в Малі, Нігер, Буркіна-Фасо та Чад — державні інституції

характеризуються низькою ефективністю, політичною нестабільністю та обмеженою здатністю контролювати власну територію.

Одним із головних проявів слабкості державного управління є неспроможність урядів забезпечити базові функції держави: безпеку населення, доступ до освіти, медицини, продовольства та соціального захисту. У багатьох районах Сахелю органи влади фактично відсутні або мають лише формальний характер. Це створює «вакуум влади», який швидко заповнюють терористичні угруповання, збройні формування та кримінальні мережі. Населення таких територій часто більше залежить від місцевих польових командирів або релігійних радикальних груп, ніж від офіційної влади.

Суттєвою проблемою є також високий рівень корупції та неефективне використання міжнародної фінансової допомоги. Значна частина коштів, які спрямовуються на гуманітарні програми та розвиток інфраструктури, не доходить до населення через корупційні схеми, слабкий контроль та непрозорість державних механізмів. Це підриває довіру громадян до влади та посилює соціальне невдоволення.

Політична нестабільність у країнах Сахелю також негативно впливає на гуманітарну ситуацію. Часті військові перевороти, зміни урядів та внутрішньополітичні конфлікти унеможливають довгострокове планування та реалізацію ефективної державної політики. Уряди зосереджуються переважно на утриманні влади та боротьбі за політичний контроль, тоді як питання розвитку сільського господарства, боротьби з бідністю чи адаптації до кліматичних змін залишаються другорядними.

Слабкість системи державного управління особливо проявляється у сфері безпеки. Армія та правоохоронні органи часто мають недостатнє фінансування, низький рівень підготовки та обмежені ресурси. Через це держави не здатні ефективно протидіяти діяльності екстремістських організацій і контролювати прикордонні території. Зростання насильства призводить до масового переміщення населення, руйнування інфраструктури та скорочення економічної активності.

Крім того, слабкість державного управління ускладнює реагування на природні катастрофи та продовольчі кризи. Навіть у випадках міжнародної допомоги уряди часто не можуть організувати її ефективний розподіл серед населення. У результаті мільйони людей залишаються без належної підтримки, що спричиняє голод, поширення хвороб та зростання смертності.

Таким чином, слабкість державного управління в країнах Сахелю є системною проблемою, яка не лише посилює гуманітарну кризу, але й ускладнює подолання її наслідків. Неefективність державних інституцій, політична нестабільність, корупція та неспроможність забезпечити базові потреби населення створюють умови для тривалого збереження нестабільності, зростання бідності та масової міграції.

Країни регіону Сахель характеризуються низьким рівнем економічного розвитку та значними демографічними викликами²⁴. Більшість держав належать до групи країн із низьким або нижчим за середній рівнем доходу. Найвищий показник ВВП на душу населення має Мавританія — 2110,12 дол., що помітно перевищує показники інших країн регіону. Це свідчить про дещо кращий рівень економічного розвитку порівняно з сусідами²⁵.

Для таких країн, як Нігер, Чад, Буркіна-Фасо, Судан та Еритрея, характерними є дуже низькі доходи населення — менше 1000 дол. ВВП на душу населення. Найнижчий показник має Еритрея — 688,68 дол., що свідчить про складне економічне становище^{26,27,28,29}.

---

²⁴ World Bank Group. (2026, 6 квітня). URL: <https://data.worldbank.org/country>(дата звернення: 06.04.2026).

²⁵ World Bank Group. Mauritania. URL: <https://data.worldbank.org/country/mauritania>. (дата звернення: 06.04.2026).

²⁶ World Bank Group. Burkina-Faso. URL: <https://data.worldbank.org/country/burkina-faso>. (дата звернення: 06.04.2026).

²⁷ World Bank Group. Niger. URL: <https://data.worldbank.org/country/niger> (дата звернення: 06.04.2026).

²⁸ World Bank Group. Sudan. URL: <https://data.worldbank.org/country/sudan>(дата звернення: 06.04.2026).

²⁹ World Bank Group. Eritrea. URL: <https://data.worldbank.org/country/eritrea> (дата звернення: 06.04.2026).

Кліматичні зміни та погіршення стану довкілля загострили боротьбу між землеробами й скотарями за обмежені природні ресурси. Це спричинило численні криваві конфлікти в таких країнах, як Буркіна-Фасо, Малі та Нігерія. Одночасно активізувалися екстремістські угруповання, які використовують невдоволення населення через нестачу ресурсів. Їхня діяльність постійно посилює нестабільність у всьому регіоні. Унаслідок насильства руйнуються місцеві громади, а мільйони людей стають вимушеними переселенцями, неодноразово мігруючи як у межах своїх країн, так і за кордон. За таких умов забезпечення стабільності та безпеки в регіоні стає надзвичайно складним завданням³⁰.

У більшості країн Сахелю переважає іслам. У Мавританії мусульмани становлять 99,2% населення, у Нігері — 99,3%, у Чаді — 96%, у Судані — 95%, а в Малі — близько 90–95%. Така значна роль ісламу помітно впливає на суспільні настрої, традиції та спосіб життя населення регіону. Радикальні угруповання, зокрема джихадистські формування, використовують релігійні гасла для виправдання насильства та залучення прихильників. Також відомими є повстанські рухи туарегів, які тривалий час беруть участь у конфліктах у Малі та сусідніх країнах, посилюючи тим самим гуманітарну кризи всього регіону.

Країни регіону Сахель характеризуються дуже високими темпами природного приросту населення, що свідчить про наявність демографічного вибуху. Основними причинами цього є висока народжуваність, молодий віковий склад населення та недостатній рівень соціально-економічного розвитку. Водночас швидке зростання населення посилює проблеми безробіття, бідності, нестачі продовольства та міграції.

Через постійні війни й терористичні атаки мільйони людей змушені залишати свої домівки, а регіон залишається одним із найнебезпечніших та найнестабільніших у світі. Населення Мавританії перевищує 5,4 млн. чол. Щорічний приріст становить близько 2,9%. Для країни характерні висока народжуваність

---

³⁰ Climate, conflict and displacement in the Sahel. Bull World Health Organ. 2025 Apr 1;103(4):230–230A. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC11978414/> (дата звернення: 18.04.2026).

та швидке збільшення частки молоді. Малі є однією з найшвидше зростаючих країн регіону. Населення наблизилося до 26 млн чол., а середній приріст становить майже 3% на рік. Демографічний вибух посилює навантаження на економіку та систему забезпечення населення ресурсами. Кількість населення Буркіна-Фасо перевищує 23 млн чол., а щорічний приріст становить понад 2,2%. Швидке зростання населення відбувається на фоні політичної нестабільності та терористичних загроз. Нігер має один із найвищих показників приросту населення у світі — понад 3,3–3,6% на рік. Населення вже перевищило 27 млн чол. Для країни характерні дуже високий рівень народжуваності та велика частка дітей і молоді. Нігерія є найбільш населеною країною Африки — понад 232 млн чол. Хоча темпи приросту нижчі, ніж у Нігері чи Чаді (близько 2,1–2,5%), через величезну чисельність населення щороку кількість жителів збільшується на мільйони людей. Чад демонструє один із найвищих темпів демографічного зростання у світі — майже 5%, населення перевищило 20 млн осіб. Це створює серйозний тиск на продовольчі ресурси, освіту та медицину. Населення Судану перевищує 50 млн чол. Темпи приросту нижчі, ніж у більшості країн Сахелю — близько 0,8%, що пояснюється війнами, міграцією та гуманітарною кризою. Еритрея має найнижчі темпи приросту серед країн регіону — близько 1,9%. Населення становить приблизно 3,5 млн чол. На демографічну ситуацію впливають еміграція населення та складна економічна ситуація³¹.

Для країн регіону Сахель характерний високий рівень смертності, який зумовлений поєднанням соціально-економічних, природних і політичних проблем. Найгірша ситуація спостерігається у Чаді, Нігері, Малі та Судані, де конфлікти й бідність значно погіршують умови життя населення. Висока смертність разом із демографічним вибухом створює додаткове навантаження на економіку та гуманітарну сферу регіону³¹.

---

³¹ Demography, Peace and Security in the Sahel UNFPA, West and Central Africa Regional Office Immeuble Wolle Ndiaye, Almadié. URL: https://wcaro.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/en_-_understanding_the_sahel_through_its_history_geography_and_socio-demographic_challenges_-_white_paper.pdf (дата звернення: 06.04.2026).

Сільське господарство залишається основною сферою зайнятості населення країн регіону Сахель, охоплюючи приблизно 80–90% населення. Воно здебільшого має натуральний характер, тобто виробництво орієнтоване на власне споживання, а не на ринок. Клімат регіону є вкрай нерівномірним: північна частина Сахелю значно сухіша, ніж південна, що ускладнює ведення господарства. Важливою особливістю регіону є значний розвиток тваринництва — ним займається приблизно чверть населення північних територій. У багатьох спільнотах утримання худоби є не лише економічною діяльністю, а й важливим елементом культури, що визначає соціальний статус та спосіб життя людей. Основними напрямками господарської діяльності регіону є рослинництво та агроскотарство. Водночас швидке зростання населення, інтенсивне та екстенсивне використання земель, розорювання нових територій, перевипас худоби та вирубування лісів спричиняють значну деградацію ґрунтів і процеси опустелювання. Це знижує родючість земель, погіршує умови життя населення та негативно впливає на загальний рівень продовольчої безпеки регіону³².

Можливості розширення й інтенсифікації сільського господарства в Сахелі є обмеженими. У південній частині регіону воно більш різноманітне: вирощуються як продовольчі культури (арахіс, маніок, коров'ячий горох), так і товарні (бавовна, кукурудза, цукрова тростина), а також використовуються лісові й паркові території. Унаслідок цього понад 40% населення Сахелю мають доступ лише до продуктів харчування низької якості. Загостренню продовольчої проблеми сприяють низька продуктивність сільського господарства та невисокі доходи населення регіону³³.

У 2025 році Світова продовольча програма (WFP) у регіоні Сахель зіткнулася з надзвичайно складною гуманітарною ситуацією, спричиненою

---

³² S. Doso Jnr. Land degradation and agriculture in the Sahel of Africa: causes, impacts and recommendations. (2014). *J. Agric.* vol. 3, 67–73. URL: https://www.researchgate.net/publication/284364313_Land_degradation_and_agriculture_in_the_Sahel_of_Africa_causes_impacts_and_recommendations. (дата звернення: 25.04.2026).

³³ K. Sissoko, H. van Keulen, J. Verhagen, V. Tekken, and A. Battaglini. (2011). Agriculture, livelihoods and climate change in the West African Sahel. *Reg. Environ. Chang.*, vol. 11, no. S1, 119–125. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10113-010-0164-y>.

поєднанням збройних конфліктів, кліматичних змін і нестачі фінансування. Основну увагу організація приділяла наданню термінової продовольчої допомоги та підвищенню стійкості місцевих громад, однак через фінансові обмеження змушена була скоротити частину програм.

Найбільш критичні потреби зафіксовані в Буркіна-Фасо, Малі, Нігері, Мавританії, Чаді та Нігерії, де було організовано скоординоване реагування агентств ООН.

WFP поступово перейшла від переважно екстреної допомоги до довгострокових програм розвитку у співпраці з UNICEF та FAO. Серед ключових напрямів — відновлення деградованих земель, програми шкільного харчування та підтримка дрібних фермерських господарств. У 2024–2025 роках також було впроваджено регіональний механізм страхування від кліматичних ризиків для захисту від посух у Буркіна-Фасо, Малі та Нігері³⁴.

Аналіз регіональної продовольчої безпеки Cadre Harmonisé, опублікований у грудні 2024 року, показує країни регіону Сахель перебували в лещатах гострої продовольчої безпеки³⁵.

Ситуація в країнах регіону Сахель станом на 2026 рік наступна. Нігер, Малі, Буркіна-Фасо та Чад зазнають найбільшого впливу через внутрішню нестабільність, зміну влади та переміщення мільйонів біженців. Наприклад, у регіоні Менака (Малі) фіксується надзвичайна фаза голоду через втрату засобів до існування. Нігерія стикається з одним із найбільших стрибків голоду. Близько 4,1 мільйона додаткових людей потребуватимуть продовольчої допомоги. У північно-східних районах локальні громади перебувають під загрозою катастрофічного голоду³⁶.

---

³⁴ WFP warns of deepening hunger in West and Central Africa as needs reach new highs. (2025). URL: <https://www.wfp.org/news/wfp-warns-deepening-hunger-west-and-central-africa-needs-reach-new-highs> (дата звернення: 01.03.2026).

³⁵ Cadre Harmonisé. 2024. <https://www.ipcinfo.org/ipcinfo-website/resources/countries-in-focus/en/> (дата звернення: 18.04.2026).

³⁶ Jonathan M. Winer. From Hormuz to the Sahel: A Fertilizer Shock, and a Maghreb Solution. (2026). Middle East Institute. <https://mei.edu/publication/from-hormuz-to-the-sahel-a-fertilizer-shock-and-a-maghreb-solution/>. (дата звернення: 03.04.2026).

Таким чином, екологічна деградація в регіоні Сахелю виконує функцію «множника загроз», посилюючи вже існуючі соціально-економічні проблеми. Взаємодія кліматичних змін, бідності, демографічного тиску, продовольчої нестабільності, нелегальної міграції, бездієвості влади формує замкнене коло, у якому кожен фактор підсилює інший. Це дозволяє зробити висновок, що гуманітарна криза в Сахелі не може бути подолана при комплексному підході, який включає екологічну стабілізацію, економічний розвиток, демографічну політику та активну участь міжнародної спільноти.

2.2. Політико-безпекові чинники дестабілізації: збройні конфлікти та зростання терористичної загрози

Сучасна ситуація в регіоні Сахель характеризується як перманентна криза, у межах якої політична нестабільність виступає головним детермінантом гуманітарної катастрофи. Протягом останнього десятиліття країни регіону (зокрема Малі, Буркіна-Фасо, Нігер та Чад) демонструють стійку тенденцію до політичної дестабілізації, що проявляється у військових переворотах, слабкості державних інституцій та втраті контролю над значними територіями. Така ситуація формує передумови для тривалих кризових процесів, які мають кумулятивний ефект.

Військові перевороти у країнах Сахелю стали системним явищем і фактично перетворилися на один із основних механізмів зміни політичної влади. Це призводить до руйнації конституційного порядку, делегітимізації державних інститутів і зниження рівня довіри населення до влади. Водночас такі процеси спричиняють міжнародну ізоляцію держав, включаючи санкційний тиск і скорочення зовнішньої допомоги, що додатково погіршує соціально-економічну ситуацію. Політичний вакуум, який виникає внаслідок дестабілізації, швидко заповнюється недержавними акторами, зокрема радикальними ісламістськими угрупованнями. Активізація таких структур у Малі, Нігері та Буркіна-Фасо створює умови для поширення асиметричних конфліктів, де основними методами ведення бойових дій є терористичні атаки, партизанська боротьба та

заякування цивільного населення. У цих умовах цивільне населення стає головною жертвою насильства, що значно ускладнює гуманітарну ситуацію.

Вплив збройних конфліктів на гуманітарну ситуацію має системний і багаторівневий характер. Насамперед, це проявляється у масштабній руйнації соціальної інфраструктури. Закриття шкіл, лікарень, адміністративних установ призводить до фактичного колапсу системи базових послуг, що особливо критично в умовах і без того низького рівня життя населення. Освітня та медична ізоляція цілих регіонів сприяє поглибленню бідності та соціальної маргіналізації.

Другим важливим аспектом є зростання терористичної загрози. Діяльність екстремістських угруповань не лише дестабілізує політичну ситуацію, а й руйнує економічну основу регіону. Постійна небезпека нападів обмежує господарську діяльність, перешкоджає розвитку інфраструктури та стримує іноземні інвестиції. Це формує замкнене коло: бідність сприяє радикалізації, а радикалізація - подальшому економічному занепаду.

Третім ключовим наслідком є ерозія державної влади, що проявляється у формуванні так званих «сірих зон» - територій, де державні інститути фактично не функціонують. У цих зонах не діють норми міжнародного гуманітарного права, а доступ гуманітарних організацій суттєво обмежений або взагалі відсутній. Це створює умови для безкарності насильства, включаючи порушення прав людини, примусове переміщення населення та незаконну діяльність збройних формувань.

Хоча регіон Сахель має значні запаси природних ресурсів і корисних копалин, неефективне управління економічними, політичними, демографічними та соціальними процесами призвело до того, що більшість населення опинилася за межею бідності. Серйозною проблемою залишається обмежений контроль держав над сільськими територіями. Для цих районів характерні такі явища, як демографічний вибух, збройні конфлікти, тероризм, політичні перевороти, а також торгівля наркотиками та людьми. Природні ресурси часто використовуються переважно для отримання прибутку, що призводить до деградації довкілля. Питання безпеки набуло критичного значення, тому

сьогодні регіон залишається вкрай нестабільним і характеризується політичними та соціокультурними конфліктами між місцевими групами та державними структурами. Поточні конфлікти в Малі, Судані та інших країнах регіону є яскравим прикладом цієї нестабільності.

У своїй роботі Марта Олійник-Дьомочко зазначає, що: «субрегіон Центрального Сахелю, до якого входять Малі, Буркіна-Фасо та Нігер, є постраждалими від тероризму. За даними Armed Conflict Location and Event Data (ACLED), некомерційної дослідницької організації, яка збирає та оцінює дані про політичне насильство в усьому світі, кількість загиблих у цих трьох країнах у першій половині 2024 р. становила 7620 осіб, що на 9 % більше порівняно з тим самим періодом 2023 р., на 37% – проти 2022 р. і на 190 % – проти 2021 р. Найбільше терористичних атак відбувається в історичній зоні Ліптако-Гурма, яке охоплює прикордонні райони Малі, Нігеру та Буркіна-Фасо). У 2023 р. 40% нападів і 43% смертельних випадків у трьох країнах сталися в межах лише 50 км від трикордоння»³⁷.

Регіон Сахель (зокрема Малі, Буркіна-Фасо та Нігер) залишається одним із головних епіцентрів міжнародного тероризму. Основну загрозу становить діяльність двох великих джихадистських мереж — «Аль-Каїди» та «Ісламської держави», які ведуть боротьбу як із урядовими силами, так і між собою³⁸.

Jama'at Nasr al-Islam wal Muslimin є найбільшим і найактивнішим збройним угрупованням у регіоні, яке фактично виконує роль регіонального філіалу «Аль-Каїди» в Малі та ширшій зоні Західної Африки; воно діє переважно в Малі, Буркіна-Фасо, Нігері та прикордонних районах сусідніх прибережних держав, контролює значні території, здійснює масштабні атаки на військові об'єкти,

---

³⁷ Олійник-Дьомочко М. (2025). Трансформація безпекової ситуації в центральному Сахелі після завершення операції «Бархан». *EMPIRIO*. Том 2, випуск 1, с. 96.

³⁸ The Widening Scope of Africa's Militant Islamist Threat. *Infographic*. (2026). URL: <https://africacenter.org/wp-content/uploads/2026/05/Widening-Scope-of-Africa-MIG.pdf>. (дата звернення: 01.03.2026).

інколи захоплює населені пункти та намагається вибудувати власні квазіадміністративні структури³⁹.

Islamic State – Sahel Province, раніше відоме як «Ісламська держава у Великій Сахарі», є одним із найбільш динамічних і жорстоких відгалужень ІДІЛ, що діє переважно у східному Малі (зокрема в регіоні Менака) та західному Нігері, вирізняється особливою жорстокістю щодо цивільного населення та проводить зухвалі атаки на стратегічні державні й військові об'єкти, включно з нападом на інфраструктуру міжнародного значення⁴⁰.

Паралельно в басейні озера Чад активні угруповання Boko Haram та Islamic State West Africa Province, які діють у Нігерії, Чаді, Камеруні та прикордонних районах Нігеру, застосовуючи терористичні методи, викрадення людей і партизанську тактику.

Загалом безпекова ситуація в регіоні суттєво трансформувалася: замість локальних рейдів із пустельних районів угруповання дедалі частіше блокують міста, переривають логістичні лінії та намагаються підмінити функції державної влади, а на тлі військових переворотів у Малі, Буркіна-Фасо та Нігері ці держави переглянули оборонні союзи із західними партнерами, сформувавши «Альянс держав Сахеля», хоча інтенсивність бойових дій проти радикальних угруповань залишається дуже високою⁴¹.

Діяльність терористичних мереж має гуманітарні наслідки для країн регіону Сахель, а саме:

- збройні кампанії призвели до масового переміщення населення. Через постійні напади на села, блокування доріг і захоплення територій мільйони людей у Малі, Буркіна-Фасо, Нігері та басейні озера Чад були змушені залишити

---

³⁹ The organization of al-qaida in the islamic Maghreb. (2026). URL: https://main.un.org/securitycouncil/ru/sanctions/1267/aq_sanctions_list/summaries/entity/the-organization-of-al-qaida-in-the-islamic. (дата звернення: 01.03.2026).

⁴⁰ ООН Islamic state in the greater Sahara (ISGS). URL: <https://main.un.org/securitycouncil/ru/content/islamic-state-greater-sahara-isgs>. (дата звернення: 03.04.2026).

⁴¹ Terror Groups Pressure Sahel Capitals. (2026, 25 квітня). URL: <https://adf-magazine.com/2026/03/terror-groups-pressure-sahel-capitals/> (дата звернення: 03.04.2026).

свої домівки та стати внутрішньо переміщеними особами або біженцями в сусідніх країнах. Це створило надмірне навантаження на гуманітарні організації та місцеву інфраструктуру.

- атаки на сільськогосподарські райони та логістичні маршрути спричинили різке погіршення продовольчої безпеки. Угруповання часто блокують доступ фермерів до полів, знищують врожай або переривають постачання продуктів у міста. У результаті цілі райони опинилися на межі голоду або залежності від гуманітарної допомоги.

- руйнування державних інституцій і постійні напади на військові та адміністративні об'єкти послабили здатність урядів забезпечувати базові послуги — охорону здоров'я, освіту, безпеку та судову систему. У багатьох районах фактично виник вакуум влади, який частково заповнюють самі бойовики.

Важливу роль в подоланні гуманітарної кризи країн регіону Сахель відігравали й міжнародні партнери. На запит уряду Малі Франція розпочала військову операцію «Сервал», яка згодом трансформувалася в операцію «Бархан». У межах цієї операції було розгорнуто близько 5100 французьких військових і створено кілька баз у регіоні. Урядові війська застосовували силу у відповідь на кровопролитні дії збройних угруповань, і нарощували міжнародне втручання: у країнах «Сахельської групи п'яти» (G5) була проведена контртерористична операція «Бархан» під керівництвом Франції, а в Малі розгорнули сили ООН. У такій нестабільній обстановці робота «Лікарів без кордонів»/Médecins Sans Frontières (MSF) та інших гуманітарних організацій стала дедалі складнішою, проте потреба допомоги постійно зростала. Незміцнілі системи охорони здоров'я країн регіону Сахель важко справляються з наданням базових послуг, а ризик епідемій і нестачі продовольства, як і раніше, дуже високий³⁷. Ця ситуація призвела до потоку мігрантів.

США також зробили свій внесок, відкривши бази безпілотників у Ніамей та Агадез, підтримуючи французькі операції та проводячи підготовку місцевих військових у межах програми Flintlock.

Серед міжнародних організацій були залучені Африканський Союз, ООН та Європейський Союз. Африканський Союз розгорнув місію AFISMA на початку 2013 року, яку згодом замінила миротворча місія MINUSMA, що діяла до 2023 року. Європейський Союз, у свою чергу, реалізував низку ініціатив, зокрема EUTM Mali, а також цивільні місії EUCAP Sahel Niger і EUCAP Sahel Mali, спрямовані на зміцнення безпекового сектору та підготовку місцевих сил. Додатково у 2020 році було сформовано міжнародну оперативну групу Такуба, метою якої стала боротьба з тероризмом у регіоні Сахелю.

Створенню «Альянсу держав Сахелю» передувала нігерійська криза. Нігерійська криза — це багатовимірна безпекова та гуманітарна ситуація, що поєднує збройне повстання на північному сході, масове насильство та економічну нестабільність. Її ядром є діяльність угруповань Boko Haram та Islamic State West Africa Province у басейні озера Чад, які ведуть тривалу повстанську війну проти держави, застосовуючи теракти, викрадення людей і напади на цивільну інфраструктуру. У наслідок конфлікту мільйони людей стали внутрішньо переміщеними, а цілі райони північної Нігерії втратили доступ до стабільного управління, освіти та медицини. Додатково кризу поглиблюють збройні «бандитські» угруповання в центральних і північно-західних регіонах, які займаються викраденнями за викуп і нападами на села. У результаті Нігерія стикається з тривалою гуманітарною кризою, що проявляється у продовольчій нестабільності, масовому переміщенні населення та хронічному виснаженні державних ресурсів.

16 вересня 2023 року, на тлі нігерської кризи та обговорень можливого розгортання миротворчих сил ECOWAS у Нігері, було підписано угоду про взаємну оборону між Малі, Буркіна-Фасо та Нігером, яка оформила створення «Альянсу держав Сахеля» (AES) і фактично зупинила ініціативу із введення миротворчого контингенту⁴². Формування цього блоку відбулося за умов активного зовнішнього впливу з боку РФ, яка намагалася посилити свою

---

⁴² Конфедерація держав Сахеля, Азавад і пвк «вагнер»: що відбувається у Західній Африці. (2024). URL: <https://armyinform.com.ua/2024/08/13/konfederacziya-derzhav-sahelya-azavad-i-pvk-vagner-shho-vidbuvayetsya-u-zahidnij-afryczi/> (дата звернення: 06.04.2026).

присутність і роль у регіоні. Рішення про створення AES було ухвалене після переговорів між представниками оборонних відомств Росії та військовими делегаціями трьох країн. У ході контактів російська сторона, зокрема в переговорах із військовою хунтою Буркіна-Фасо, пропонувала військово-технічну підтримку, включно з підготовкою військових кадрів у РФ, зокрема льотного складу.

За період з 2013 по 2023 роки у Малі діяла миротворча місія ООН United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission (MINUSMA). Її створили після загострення конфлікту на півночі країни, коли ісламістські та сепаратистські угруповання захопили значні території, що поставило під загрозу стабільність держави. Основна мета MINUSMA полягала у підтримці політичної стабілізації, захисті цивільного населення, сприянні виконанню мирних угод між урядом Малі та повстанськими групами, а також у допомозі у відновленні державних інституцій. Місія вважалася однією з найнебезпечніших миротворчих операцій ООН через високий рівень атак з боку збройних угруповань. У 2023 році її діяльність було припинено на прохання перехідної влади Малі, яка вирішила переглянути формат міжнародної присутності в країні. Після завершення місії MINUSMA у Малі російські сили разом із регулярною армією Малі зосередилися на операціях проти груп туарегів на півночі країни. Водночас обидві сторони демонструють інтерес до контролю над ресурсами, зокрема родовищами золота в регіоні. Повідомляється про спроби встановлення контролю над кустарними золотими копальнями між містами Гао та Кідаль. Це підтверджується домовленостями між Малі та Росією, зокрема меморандумом 2023 року щодо будівництва золотообробного заводу в Бамако, переглядом угод з іноземними компаніями та змінами гірничого законодавства, які також торкнулися Буркіна-Фасо та Нігер⁴³.

---

⁴³ Tiemoko Diallo. Mali Signs Agreement with Russia to Build Gold Refinery. Reuters. (2023). URL: <https://www.reuters.com/markets/commodities/mali-signs-agreement-with-russia-build-gold-refinery-2023-11-22/> (дата звернення: 01.03.2026).

Ефективність російських найманців у протидії терористичним угрупованням залишається низькою. Це підтверджується значними втратами під час бойових зіткнень, зокрема в районах Тінзауатен (2024), Бандіагара та Севаре (2023), де загинуло понад 100 чол. — більше, ніж втрати французьких військ за весь період операції Операція Бархан. Попри заявлені цілі, інтенсивність атак з боку екстремістських угруповань продовжує зростати. Особливо показовим став напад на базу жандармерії в Бамако 17 вересня 2024 року, який став першим випадком за дев'ять років, коли ісламістські сили змогли завдати удару по столиці Малі⁴⁴.

У 2024 році AES розірвала військові відносини із Францією і США та замінила західні військові сили російськими найманцями з ПВК «Вагнер». Малі, Нігер і Буркіна-Фасо є колишніми членами ECOWAS. 28 січня 2024 року вони офіційно покинули це співтовариство, тож новостворена конфедерація за ідеологією є анти французькою, антиамериканською та анти-ECOWAS»⁴⁵.

Попри окремі ознаки зниження рівня насильства в деяких районах, «Global Terrorism Index 2026» свідчить, що регіон Сахель залишається епіцентром глобального тероризму, відповідальним за значну частку жертв у світі. Водночас країни Альянс держав Сахелю — Малі, Буркіна-Фасо та Нігер — стикаються з труднощами у стримуванні загроз, що ставить під сумнів ефективність їхньої безпекової політики. Країни регіону Сахель мають високий індекс тероризму та посідають наступні сходинки: Буркіна-Фасо – 2 місце, Нігер та Нігерія 3 та 4 місце, Малі – 5 місце, Чад – 28 місце, додаток В⁴⁶.

Паралельно регіон переживає глибоку гуманітарну кризу: масове переміщення населення, нестача продовольства та економічний спад створюють сприятливе підґрунтя для подальшої радикалізації. Найбільш напруженим

---

⁴⁴ Інформатор. Масовані атаки в Малі: бойовики наступають на Бамако та б'ють по військових базах РФ. (2026, 28 квітня).URL: <https://informator.ua/uk/masovani-ataki-v-mali-boyoviki-nastupayut-na-bamako-ta-b-yut-po-viyskovih-bazah-rf> (дата звернення: 15.03.2026).

⁴⁵ Конфедерація держав Сахеля, Азавад і ПВК «Вагнер»: що відбувається у Західній Африці. (2024). <https://armyinform.com.ua/2024/08/13/konfederacziya-derzhav-sahelya-azavad-i-pvk-vagner-shho-vidbuvayetsya-u-zahidnij-afryczi/> (дата звернення: 06.04.2026).

⁴⁶ Глобалізація світового господарства: геопросторових вимір : монографія / О. О. Любіцева [та ін.]. К. : КНУ ім. Т. Шевченка, 2010. 160 с. 13. 130 с.

осередком залишається район Ліптако-Гурма на межі Малі, Буркіна-Фасо та Нігер, де у 2026 році фіксуються добре скоординовані атаки на урядові сили, що свідчить про високий рівень організації екстремістських угруповань. Таким чином, у 2026 році Сахель залишається одним із найбільш нестабільних регіонів світу, де поєднання безпекових, політичних і гуманітарних викликів формує довготривалу кризу.

Моніторинг безпекової ситуації в регіоні Сахель у 2026 році, можна відзначити стійку тенденцію до погіршення безпекового середовища та посилення впливу екстремістських угруповань. Сучасні джихадистські структури змінюють свою тактику: вони вже не обмежуються короткочасними атаками, а переходять до встановлення контролю над територіями, блокування міст і ключових логістичних маршрутів, а також формування альтернативних систем управління на основі жорсткого тлумачення шариату. Провідну роль у протистоянні за вплив продовжують відігравати «Угруповання перемоги ісламу й мусульман» та «Ісламська держава у Великій Сахарі», які здійснюють атаки на стратегічні об'єкти, включаючи військові бази й інфраструктуру.

Таким чином, політична нестабільність у регіоні Сахелю виступає ключовим структурним чинником гуманітарної катастрофи, який через механізм збройних конфліктів трансформується у масштабні соціальні, економічні та демографічні втрати. Збройні конфлікти у цьому контексті виконують роль каталізатора системного колапсу, де руйнування державних інститутів безпосередньо конвертується у погіршення умов життя населення.

Це дозволяє зробити висновок, що без стабілізації політичної ситуації та відновлення ефективного державного управління будь-які гуманітарні заходи матимуть лише тимчасовий характер, що визначає необхідність подальшого аналізу інших детермінант кризи, зокрема екологічних та соціально-економічних, у наступних підрозділах.

Спираючись на попередній досвід подолання криз у державах Центрального Сахелю, можна визначити три основні стратегічні напрями:

підвищення рівня безпеки, забезпечення довгострокового сталого розвитку та стимулювання економічного зростання⁴⁷:

1. Напрямок формування регіональної системи безпеки під егідою африканських інституцій, яка дозволила б оперативно реагувати на кризові ситуації та мінімізувати можливості зовнішніх акторів використовувати слабкість регіону у власних інтересах. Зважаючи на масштаб загрози тероризму та ризик його подальшого поширення, важливо забезпечити координацію між різними регіональними механізмами, зокрема Аккрською ініціативою. Важливо також узгодити ці зусилля з загальноафриканською системою миру та безпеки під егідою Африканського Союзу.

2. Стратегічний напрям стосується покращення системи врядування та забезпечення сталого розвитку. Слабкість державних інституцій створює умови для розширення впливу терористичних угруповань та вербування місцевого населення. Важливо запобігати силовим переворотам, оскільки саме політична нестабільність часто відкриває шлях до посилення військових хунт, які зазвичай не приділяють належної уваги безпеці та соціальному розвитку.

Цей напрям також включає інвестиції в молодь через освіту, професійну підготовку та сприяння працевлаштуванню, а також ефективне врегулювання проблеми внутрішньо переміщених осіб у взаємодії з місцевими громадами. Окрему роль відіграє зміцнення системи місцевого самоврядування, підвищення прозорості управління, залучення громадян до ухвалення рішень та покращення якості державних послуг.

3. Напрямок передбачає економічне відновлення та розвиток через залучення інвестицій, підтримку сільських і периферійних регіонів, створення програм зайнятості для молоді та доступного кредитування малого й середнього бізнесу. Корисним орієнтиром може слугувати досвід Кот-д'Івуар, який у 2020 році

---

⁴⁷ Кальченко Т. В. (2024). Сучасні трансформації в регіоні Сахелю в контексті формування багатопольярного світу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 50. С. 60-66. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/50_2024ua/12.pdf (дата звернення: 06.04.2026).

застосував подібні підходи для стримування поширення екстремістської активності на півночі країни.

Загалом реалізація цих трьох стратегічних напрямів дозволить комплексно стабілізувати ситуацію в Центральному Сахелі, поєднавши безпекові заходи з соціально-економічним розвитком і зміцненням державних інституцій.

2.3. Проблема масової міграції та внутрішнього переміщення осіб у країнах регіону

Регіон Сахелю протягом останніх десятиліть залишається одним із найбільш нестабільних територій світу і має проблему масової міграції та внутрішнього переміщення осіб. Масова міграція населення, внутрішнє переміщення осіб та зростання кількості біженців стали наслідком поєднання політичних, економічних, соціальних і безпекових чинників. Постійні збройні конфлікти, міжетнічні протистояння, терористична активність, бідність, продовольчі кризи та наслідки зміни клімату спричинили масштабне переміщення населення як усередині держав, так і за їх межами.

Сахель перетворився на один із ключових центрів транзитної та нерегулярної міграції. Через території Нігеру, Малі, Чаду та інших держав проходять основні маршрути пересування мігрантів із країн Африки на південь від Сахари до Північної Африки та Європи. Слабкий контроль державних кордонів, політична нестабільність і діяльність злочинних угруповань сприяють розвитку нелегальної міграції, контрабанди та торгівлі людьми. Водночас значна частина населення змушена залишати власні домівки через воєнні дії та гуманітарні катастрофи, що призводить до стрімкого зростання кількості внутрішньо переміщених осіб. Таким чином, проблема масової міграції та внутрішнього переміщення осіб у країнах Сахелю є комплексним явищем, що поєднує гуманітарні, політичні та безпекові аспекти. Її вивчення є важливим для розуміння сучасних регіональних процесів, причин нестабільності та викликів, які постають перед державами Африканського континенту та міжнародною спільнотою.

Серйозною проблемою в регіоні залишається нелегальна міграція, особливо в Малі та Нігері. Вона вже давно виходить за межі окремих державних кордонів і дедалі більше набуває форми розгалуженої мережі контрабанди людьми, що охоплює цілі транзитні маршрути через Сахель і Північну Африку. У цьому контексті Малі, Нігер і Лівія виступають ключовими країнами транзиту, через які проходять основні шляхи нелегального переміщення мігрантів у напрямку Середземномор'я. Послаблення державного контролю, нестабільність та часткова або повна неефективність інституцій влади в цих країнах значно сприяють розвитку цієї тіньової економіки. У результаті контрабандні мережі часто заміщують собою офіційні механізми контролю, перетворюючи міграційні потоки на прибуткову й добре організовану кримінальну інфраструктуру⁴⁸.

Північна частина Малі є прикладом нелегальної міграції, функціонуванням масових потоків мігрантів. У квітні 2026 року була зафіксована серія масштабних збройних атак і спроб дестабілізації керування країною, ситуація залишалася вкрай напруженою і супроводжувалася боями в кількох регіонах країни. Відсутність владних механізмів регулювання міграцією і обумовлює масовість потоків мігрантів.

У 2023 році державний переворот відбувся в Нігері, де військові усунули президента та встановили владу хунти. Саме ці події суттєво вплинули на міграційні процеси в регіоні. Після перевороту в Нігері різко змінилася динаміка транзитної міграції через Сахель. Країна довгий час була одним із ключових маршрутних вузлів на шляху нелегальної міграції з Західної Африки через Сахару до Лівії та далі до Середземного моря. Після захоплення влади військовими та погіршення відносин з Economic Community of West African States частина міжнародних програм контролю міграції була згорнута або обмежена, а прикордонна політика стала менш передбачуваною. У результаті міграційні потоки не зникли, а частково змістилися: частина маршрутів стала

---

⁴⁸ Fransje Molenaar, Floor El Kamouni-Janssen. Turning the tide The politics of irregular migration in the Sahel and Libya. (2017). CRU Report. 80. URL: https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/turning_the_tide.pdf. (дата звернення: 03.04.2026).

більш прихованою та небезпечнішою, зросла роль контрабандних мереж, які адаптувалися до нових умов. Одночасно посилення нестабільності в регіоні Сахель, включно з утворенням Альянсу держав Сахеля (AES) разом із Малі та Буркіна-Фасо, призвело до ще більшої фрагментації контролю над територіями.

Додатково зросла внутрішня вимушена міграція: через конфлікти, діяльність збройних угруповань та економічний спад люди частіше переміщуються всередині країн, а не тільки за їх межі. Особливо це помітно в прикордонних регіонах Нігеру, де поєднуються безпекова нестабільність і гуманітарні проблеми.

Отже, після 2023 року міграційна ситуація в Нігері стала менш контрольованою, більш ризикованою для мігрантів і водночас ще більше залежною від неформальних і кримінальних мереж.

Причиною внутрішньої міграції в регіоні Сахель є подолання кліматичних проблем, таких як коливання кількості опадів, циклічності посухи та зростаючого опустелювання. Шукаючи економічні можливості існування, або шукаючи притулку у відповідь на кліматичні виклики, населення Малі вимушено емігрувати до сусідніх країн, таких як Нігер, Алжир, Буркіна-Фасо, Мавританія та Лівія.

Міграційний потік із Сахелю значною мірою має нелегальний характер. Велика кількість мігрантів використовує маршрути через Лівію, Алжир або Туніс з подальшим перетином Середземного моря до Італію, Іспанію чи Грецію. У результаті формується потужна інфраструктура незаконного переправлення людей, яку контролюють міжнародні кримінальні мережі. Контрабанда мігрантів стала одним із найприбутковіших видів транснаціональної злочинності, що часто поєднується з торгівлею людьми, незаконним обігом зброї, наркотиків та фінансуванням екстремістських угруповань.

Особливу загрозу становить саме торгівля людьми. Значна частина мігрантів стає жертвами експлуатації ще під час транзиту через африканські країни. Жінки та діти часто потрапляють у сексуальне рабство або примусову працю, тоді як чоловіків можуть використовувати у кримінальних структурах чи

незаконних збройних формуваннях. Через відсутність належного контролю та документів частина таких осіб зникає з поля зору правоохоронних органів уже після прибуття до ЄС.

Фінансові потоки, що формуються в регіоні Сахель, завдяки сприянню нелегальній міграції, фактично підтримують і розширюють цей процес, водночас не стимулюючи державні органи до ефективного політичного врегулювання міграційних питань та їх легалізації. У результаті центральна влада в цих трьох країнах дедалі частіше демонструє обмежену дієздатність: вона не здатна повною мірою гарантувати безпеку, контролювати власні території та кордони, а також забезпечувати дотримання верховенства права.

Отже, міграція з регіону Сахель є не лише гуманітарним, а й безпековим викликом для Європейського Союзу. Для мінімізації ризиків країнам ЄС необхідно поєднувати посилення прикордонного контролю та боротьбу з транснаціональною злочинністю із довгостроковими програмами стабілізації країн Сахелю, розвитку економіки, підтримки безпеки та створення легальних механізмів міграції.

У регіоні Сахель реалізуються масштабні гуманітарні ініціативи ООН, спрямовані на боротьбу з безпрецедентним рівнем голоду, наслідками зміни клімату та тривалими збройними конфліктами. Основна підтримка зосереджена в Буркіна-Фасо, Малі, Нігері, Чаді. Основні гуманітарні програми ООН наступні.

Всесвітня продовольча програма ООН (WFP) надає термінову продовольчу допомогу біженцям, внутрішньо переміщеним особам і приймаючим громадам. Крім того, WFP реалізує ініціативу Sahel Integrated Resilience Programme, спрямовану на відновлення ґрунтів і розвиток стійких систем виробництва їжі⁴⁹.

Дитячий фонд ООН (UNICEF) забезпечує мільйони дітей доступом до питної води, лікування та створення безпечних освітніх просторів.

---

⁴⁹ UN WFP. Food crisis / reports (2025). URL: <https://www.wfp.org/> (дата звернення: 06.04.2026).

Управління Верховного Комісара ООН у справах біженців (UNHCR) надає набори для екстреного житла (намети, тенти), медичну допомогу, а також підтримку постраждалим від гендерного та сексуального насильства⁵⁰.

Програма розвитку ООН (UNDP) впроваджує проєкти Sahel Resilience Project, спрямовані на зниження ризиків стихійних лих, а також Regional Stabilization Facility для відновлення громад після конфліктів⁵¹.

Управління ООН з координації гуманітарних справ (ОСНА) відповідає за загальну координацію реагування та керує регіональними фондами швидкого фінансування гуманітарних операцій.

---

⁵⁰ UNICEF Press Release (2026). The enduring resilience of children... URL: <https://www.unicef.org/press-releases/enduring-resilience-children-central-sahel-midst-crisis> (дата звернення: 06.04.2026).

⁵¹ United Nations Integrated Strategy for the Sahel. Un resilience strategy in the Sahel. URL: <https://uniss-sahel.org/resilience/>(дата звернення: 06.04.2026).

РОЗДІЛ 3

МІЖНАРОДНА РЕАКЦІЯ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ КРИЗИ РЕГІОНУ В РЕГІОНІ САХЕЛЬ

3.1 Стратегії та практична діяльність ООН і міжнародних неурядових організацій у Сахелі

Нестабільність африканської системи національних держав у військових та інших питаннях призвело до стратегічної присутності груп акторів у регіоні Сахель, а саме «ООН, про що свідчить схвалення нею понад двадцяти миротворчих місій в Африці з 1989 року...африканські регіональні організації, як, наприклад, рішення Економічного співтовариства західноафриканських держав (ЕКОВАС) спонсорувати серію військових операцій під керівництвом Нігерії в Ліберії; іноземні держави, насамперед Франція, США і, меншою мірою, Великобританія, про що свідчить військова інтервенція Франції в Котд'Івуар і британська військова інтервенція в Сьєрра-Леоне»⁵².

Комплексна стратегія ООН для Сахелю United Nations Integrated Strategy for the Sahel ООН розглядає кризу в Сахелі як взаємопов'язану систему безпекових, гуманітарних та економічних проблем. Стратегія має три напрямки щодо регіону, а саме⁵³:

1. Стратегія управління ООН у Сахелі.

Відповідно до Інтегрованої стратегії ООН, а також Плану підтримки (UNSP), для регіону Сахель цільовими країнами є: Буркіна-Фасо, Камерун, Чад, Гамбія, Гвінея, Малі, Мавританія, Нігерія, Нігер і Сенегал. Регіон є географічно великою територією з багатьма віддаленими, малонаселеними громадами та важкодоступними кордонами, що ускладнює надання послуг у всіх частинах регіону. Загалом регіон займає дуже низькі позиції за показниками управління,

---

⁵² Висоцький О. Ю., Ставченко С. В. (2024). Африканістика: курс лекцій. Дніпро: *Інновація*. URL: http://lib.dnu.dp.ua/rep/ist/knygy/avtor/Afrykanistyka_kurs_lekciy.pdf (дата звернення: 16.04.2026).

⁵³ United Nations Integrated Strategy for the Sahel. URL: <https://uniss-sahel.org/>(дата звернення: 06.04.2026).

які виступають в якості приблизних показників ефективності державного сектора⁵⁴.

2. Стратегія стійкості ООН у Сахелі.

Глобальний альянс із питань стійкості в Сахелі та Західній Африці (AGIR Sahel & West Africa) створена для довгострокового зменшення вразливості населення до голоду, бідності та криз, спричинених конфліктами й кліматичними змінами. Ініціатива працює в Буркіна-Фасо, Малі, Нігері, Чаді, Мавританії, Сенегалі та інших країнах регіону. Її головна мета — досягнення «нульового голоду» та підвищення стійкості громад. Основні напрями діяльності:

- посилення продовольчої безпеки та харчування, а саме підтримка програм, які забезпечують стабільний доступ до їжі, особливо для найбільш вразливих груп населення;

- розвиток соціального захисту, створення систем допомоги (грошові виплати, підтримка під час криз), щоб люди могли швидше відновлюватися після потрясінь;

- підвищення стійкості сільського господарства, впровадження методів адаптації до посух, деградації ґрунтів і змін клімату, а також розвиток дрібного фермерства;

- координація політик і партнерств, узгодження дій урядів, міжнародних організацій (зокрема ООН, ЄС, регіональних союзів) для більш ефективного використання ресурсів;

- раннє реагування на кризи, підтримка систем моніторингу, які дозволяють прогнозувати продовольчі кризи та швидко реагувати на них.

AGIR допомагає не лише реагувати на вже наявні гуманітарні кризи, а й зменшувати їхню частоту та масштаб. Завдяки цьому зменшується залежність людей від екстреної гуманітарної допомоги; підвищується стійкість громад до посух і нестачі їжі; покращується координація між донорами та урядами;

---

⁵⁴ United Nations Integrated Strategy for the Sahel. Un governance strategy in the Sahel. URL: <https://uniss-sahel.org/governance/> (дата звернення: 06.04.2026).

формується довгострокова система соціального захисту замість разових гуманітарних втручань⁵⁵.

3. Стратегія безпеки ООН в Сахелі.

Формування механізмів національної та регіональної безпеки, які будуть протидіяти транскордонним загрозам; розширення можливостей молоді та жінок як агентів миру та розвитку в Сахелі, на сьогодні є першочерговим стратегічним орієнтиром.

В рамках миротворчої операції ООН реалізовувалась Багатопрофільна інтегрована місія MINUSMA зі стабілізації у Малі. Основними завданнями цієї місії є сприяння стабілізації держави та підтримка державних інституцій, захист цивільного населення. MINUSMA тривалий час вважалася однією з найнебезпечніших миротворчих місій ООН через постійні атаки терористичних угруповань та слабкий контроль уряду над територіями⁵⁶.

В рамках комплексної стратегії ООН в регіоні Сахель присутні гуманітарні агенції ООН: UNHCR — у справах біженців; ОСНА — координація гуманітарних питань; FAO — продовольча організація; ВООЗ (WHO) — охорона здоров'я; ЮНІСЕФ (UNICEF) — захист дітей⁵⁷.

Управління Верховного Комісара ООН у справах біженців (UNHCR) здійснює свою діяльність в рамках допомоги внутрішньо переміщеним особам; підтримки таборів біженців; юридичного захисту; гуманітарної координації.

Дитячий фонд Організації Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ) є однією з ключових міжнародних гуманітарних організацій, що працюють у країнах регіону Сахель. Основна діяльність ЮНІСЕФ спрямована на захист дітей та підтримку населення, яке постраждало від збройних конфліктів, голоду, бідності та кліматичних змін у таких державах, як Малі, Нігер, Буркіна-Фасо та Чад. Цей

---

⁵⁵ United Nations Integrated Strategy for the Sahel. Un resilience strategy in the Sahel. URL: <https://uniss-sahel.org/resilience/>(дата звернення: 06.04.2026).

⁵⁶ United Nations Integrated Strategy for the Sahel. Un security strategy in the Sahel. URL: <https://uniss-sahel.org/security/> (дата звернення: 06.04.2026).

⁵⁷ United Nations Integrated Strategy for the Sahel. URL: <https://uniss-sahel.org/>(дата звернення: 06.04.2026).

фонд реалізує програми з надання гуманітарної допомоги дітям, які потерпають від недоїдання та нестачі продовольства. Організація забезпечує лікування гострої дитячої недостатності харчування, постачає медикаменти та підтримує мобільні медичні центри у віддалених районах Сахелю. Важливим напрямом діяльності є забезпечення доступу до чистої питної води та санітарії. ЮНІСЕФ фінансує будівництво свердловин, систем водопостачання та санітарної інфраструктури, що особливо важливо в умовах посух і деградації земель. Організація також активно працює у сфері освіти. Через військові конфлікти та діяльність терористичних угруповань тисячі шкіл у регіоні були закриті. ЮНІСЕФ створює тимчасові навчальні центри, забезпечує дітей навчальними матеріалами та підтримує програми дистанційної освіти.

Окрему увагу ЮНІСЕФ приділяє захисту дітей від насильства, вербування до збройних угруповань та примусової праці. Організація співпрацює з місцевими громадами й міжнародними партнерами для реабілітації дітей, які постраждали від конфліктів. Крім того, ЮНІСЕФ бере участь у програмах підтримки біженців і внутрішньо переміщених осіб, кількість яких у Сахелі постійно зростає через нестабільність, голод та кліматичні катастрофи. Організація забезпечує базову гуманітарну допомогу, психологічну підтримку та захист прав дітей у таборах для переселенців⁵⁸.

Попри окремі позитивні зміни, гуманітарна ситуація в країнах регіону Сахель залишається надзвичайно складною. У Центральному Сахелі приблизно 7,5 мільйона дітей гостро потребують гуманітарної допомоги та захисту. Збройні конфлікти, масове насильство й вимушене переселення населення в Нігер, Буркіна-Фасо та Малі негативно вплинули на життя понад 3,6 мільйона осіб. Однак навіть за таких умов місцева влада, представники громад і внутрішньо переміщені особи демонструють прагнення до відновлення та збереження соціальної стійкості.

---

⁵⁸ UNICEF Press Release (2026). The enduring resilience of children... URL: <https://www.unicef.org/press-releases/enduring-resilience-children-central-sahel-midst-crisis> (дата звернення: 06.04.2026).

У низці сільських районів поступово поживається економічне життя: відновлюють діяльність місцеві ринки, громади активніше підтримують одна одну, діти знову мають можливість навчатися та проводити дозвілля, а молодь і сім'ї намагаються повернути економічну незалежність і нормальні умови життя. У Нігері реалізація державних реформ сприяла оновленню системи реєстрації актів цивільного стану більш ніж у половині муніципалітетів країни. Завдяки цьому рівень реєстрації народжень зріс із 62% у 2023 році до 79% у 2025 році. Важливу роль у цьому процесі відіграло впровадження цифрових технологій, які стали інструментом децентралізації та підвищення доступності адміністративних послуг для населення. У Буркіна-Фасо значна увага приділяється розвитку соціальної політики. Приблизно чверть державного бюджету спрямовується на фінансування освіти, тоді як майже 12% бюджетних коштів виділяється на систему охорони здоров'я. Це свідчить про прагнення держави інвестувати у розвиток базових суспільних послуг та підтримку населення. У Малі у 2024 році показник охоплення вакцинацією дітей досяг 82%, що стало важливим кроком у боротьбі з інфекційними захворюваннями та зміцненні системи громадського здоров'я. Обмежений доступ до освіти, медичної допомоги та інших базових послуг негативно впливає на фізичний і психологічний стан дітей, підвищує ризики захворювань та ускладнює їхній повноцінний розвиток. Діти, які змушені зростати в умовах постійного насильства та нестабільності, мають значно менше можливостей стати основою майбутнього сталого соціально-економічного розвитку регіону Сахель⁵⁹.

Програми розвитку ООН UNDP у рамках своєї стратегічної діяльності на 2022 – 2025 роки були зосереджені на реалізації таких проєктів у регіоні Сахель, як зайнятості молоді; підтримка місцевого самоврядування; розвиток інфраструктури; боротьба з бідністю; підтримка державних реформ. ООН дедалі

---

⁵⁹ The enduring resilience of children of the Central Sahel in the midst of crisis. (2026,26 April). *Statement by UNICEF Deputy Executive Director Ted Chaiban after visiting Niger, Burkina Faso, and Mali*. URL: <https://www.unicef.org/press-releases/enduring-resilience-children-central-sahel-midst-crisis>. (дата звернення: 06.04.2026).

більше переходить від виключно гуманітарного реагування до довгострокових програм розвитку.

У 2026 році Дитячий фонд ООН (UNICEF) продовжує відігравати ключову роль у подоланні гуманітарної кризи в регіоні Сахель (Буркіна-Фасо, Малі, Нігер, Чад, Мавританія). Його діяльність спрямована насамперед на захист дітей і підтримку базових умов виживання в умовах конфліктів, посух і масового переміщення населення.

Основні напрями допомоги ЮНІСЕФ у Сахелі у 2026 році наступні. ЮНІСЕФ забезпечує лікування дітей із гострим недоїданням через: терапевтичне харчування (готові лікувальні продукти), мобільні клініки у віддалених районах, раннє виявлення випадків виснаження. Організація будує та відновлює водопостачання у громадах і таборах для переміщених осіб, забезпечує гігієнічні набори, запобігає спалахам холери та інших інфекцій. ЮНІСЕФ підтримує масові кампанії вакцинації (кір, поліомієліт тощо), первинну медичну допомогу в умовах кризи, постачання медикаментів у віддалені райони.

Через збройні конфлікти багато шкіл у Сахелі закриті, тому ЮНІСЕФ створює тимчасові навчальні простори, забезпечує навчальні матеріали, підтримує дистанційні та мобільні освітні програми. Організація працює з дітьми, які постраждали від збройних конфліктів, насильства, вербування озброєними групами. Надається психологічна допомога, реабілітація та возз'єднання сімей.

У країнах регіону Сахель активно працює низка міжнародних недержавних організацій (НУО), які реагують на наслідки конфліктів, бідності та кліматичних криз, забезпечуючи критично важливу підтримку населенню.

Médecins Sans Frontières (MSF) є однією з найвідоміших медичних гуманітарних організацій, яка працює в країнах Сахелю, часто навіть у найбільш небезпечних і важкодоступних районах. Її діяльність охоплює надання невідкладної медичної допомоги, лікування постраждалих унаслідок збройних

конфліктів, боротьбу з епідеміями, підтримку біженців і роботу лікарень у кризових умовах⁶⁰.

International Rescue Committee здійснює діяльність у державах Сахелю, зосереджуючись на допомозі біженцям і переміщеним особам. Організація також реалізує програми з освіти, медичної та психологічної підтримки, а також захисту жінок і дітей, які найбільше постраждали від конфліктів⁶¹.

Norwegian Refugee Council працює в регіоні Сахель, надаючи допомогу внутрішньо переміщеним особам. Її основні напрями діяльності включають забезпечення житлом, доступ до чистої води та розвиток освітніх можливостей у кризових умовах⁶².

Oxfam також активно діє в країнах Сахелю, реалізуючи програми боротьби з бідністю, надання продовольчої допомоги, забезпечення водопостачання, підтримки сільських громад і адаптації до змін клімату⁶³.

Save the Children зосереджує свою діяльність у регіоні Сахель на захисті дітей у зонах конфліктів. Організація забезпечує доступ до освіти, медичної допомоги та працює над подоланням дитячого голоду⁶⁴.

Стратегії ООН та міжнародних неурядових організацій у регіоні Сахель базуються на комплексному підході, який поєднує гуманітарну допомогу, безпекові заходи та довгостроковий розвиток. Міжнародні організації намагаються не лише реагувати на наслідки кризи, а й усувати її першопричини — бідність, слабкість державних інституцій, соціальну нерівність та кліматичні проблеми. ООН виконує роль головного координатора міжнародних зусиль через миротворчі місії, гуманітарні агенції та програми розвитку. Тому перспективи стабілізації Сахелю значною мірою залежатимуть від здатності міжнародної спільноти поєднати безпекові, гуманітарні та економічні механізми

---

⁶⁰ Médecins Sans Frontières. URL: <https://www.msf.org/resource-centre>. (дата звернення: 03.04.2026).

⁶¹ International Rescue Committee. URL: <https://www.rescue.org/eu/country/burkina-faso> (дата звернення: 17.04.2026).

⁶² Norwegian Refugee Council. URL: <https://www.nrc.no/> (дата звернення: 03.04.2026).

⁶³ Oxfam. URL: <https://wfto.com/about-wfto/our-team-and-governance/#non-profit-status>. (дата звернення: 03.04.2026).

⁶⁴ Save the Children. URL: <https://www.savethechildren.net/> (дата звернення: 03.04.2026).

із внутрішніми реформами самих держав регіону. Міжнародні неурядові організацій відіграють ключову роль у стабілізації гуманітарної ситуації в Сахелі, доповнюючи зусилля ООН і місцевих урядів.

3.2. Роль провідних держав світу та регіональних об'єднань у стабілізації ситуації

Західні держави виявляють інтерес до африканських країн через історичні зв'язки, їхню роль у сучасному світі та особливості міжнародної політики. Сьогодні увага до Африки посилюється не лише через економічні чи політичні інтереси, а й завдяки розумінню взаємозалежності всіх держав світу. Африка є важливою складовою світового економічного потенціалу. Попри те, що зараз її часто розглядають як джерело сировини, ринок збуту та територію для розміщення екологічно шкідливих виробництв, значення континенту постійно зростає.

У Сахелі міжнародні актори намагаються протидіяти джихадистським угрупованням; незаконній міграції; торгівлі людьми; наркотрафіку; контрабанді зброї; міжетнічним конфліктам; гуманітарним кризам; наслідкам зміни клімату. Стабілізація регіону Сахель стала глобальним міжнародним питанням, оскільки нестабільність регіону безпосередньо впливає на безпеку Африки; міграційну ситуацію в Європі; міжнародний тероризм; транснаціональну організовану злочинність.

Провідні держави світу, такі як Франція, Сполучені Штати Америки та інші, відіграють важливу роль у стабілізації в регіоні Сахель. Як зазначає Кальченко Т. В. у своїй праці «Сучасні трансформації в регіоні Сахелю в контексті формування багатопольярного світ»: «Африка довгий час вважалася розподіленою на зони впливу європейських країн – Великобританії, Франції, Німеччини, Бельгії, Італії, Нідерландів тощо. Більшість країн континенту, здобувши політичну незалежність у 1950–1960-ті роки, продовжували бути колонізованими економічно шляхом збереження впливу західних ТНК, делегування частки власного суверенітету наднаціональним органам тощо.

Довгий час фактором французького впливу в регіоні Сахелю лишалися зони франка, що був грошовою одиницею восьми країн Західноафриканського економічного та валютного союзу (ЗАЕВС) з Центральним банком держав Західної Африки в якості емісійного центру, заснованого у 1962 році. Для забезпечення конвертованості африканського франку валюти країни, що її використовують, передали казначейству Франції 65% власних валютних резервів. А французька влада отримала право вето по відношенню до кредитно-грошової політики підлеглих держав»⁶⁵.

Франція є державою, яка тривалий час була головною зовнішньою силою в регіоні Сахель через: історичний колоніальний вплив; безпекові інтереси; боротьбу з ісламістськими угрупованнями. Її операції «Сервал» у Малі, а також операція «Бархане» (2014–2022) мали антитерористичну місію на території Малі, Нігер, Чад та Буркіна-Фасо⁶⁶.

Президент Франції Франсуа Олланд зважився на військову операцію після того, як уряд Малі 10 січня 2013 р. закликав світову громадськість на допомогу без сумніву, розуміючи, що армія Малі, яка знаходиться в досить хаотичному стані, не в змозі зупинити просування повстанців. Міжнародні військові спостерігачі зафіксували розгром дезорганізованих збройних сил Малі ісламістськими угрупованнями. Криза в армії, ослаблення державних інституцій та неспроможність регіональних союзників своєчасно відреагувати зробили військове втручання Франція фактично єдиним способом запобігти приходу радикальних ісламістів до влади⁶⁶.

Головною метою цих операцій була боротьба з джихадистськими угрупованнями, підтримка місцевих армій, стабілізація регіону. Однак, після 2024 року, коли Франції вивела свій військовий контингент із цього регіону після

---

⁶⁵ Кальченко Т. В. (2024). Сучасні трансформації в регіоні Сахелю в контексті формування багатопольярного світу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 50. С. 60-66. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/50_2024ua/12.pdf (дата звернення: 06.04.2026).

⁶⁶ Кравченко В. В. (2013). Військове втручання Франції у Сахелі на прикладі операції «Сервал» у Малі. *Актуальні проблеми політики*. Одеса: Фенікс. URL: <https://surl.lu/ajmgtl> (дата звернення: 10.03.2026).

військових переворотів у Малі, Буркіна Фасо та Нігері, вплив країни суттєво зменшився через анти французькі настрої; військові перевороти; посилення впливу Росії.

За словами Красільнікової О. В., Губицького Л. В., Кизименко І. О. та Разіцького В. Й. США розглядають підтримку демократії та вільного ринку як важливі інструменти посилення свого впливу в Африці. Водночас американська політика в регіоні значною мірою зосереджена на питаннях безпеки, боротьбі з тероризмом і стримуванні впливу Китай та Росія. Через Африканське командування збройних сил США Вашингтон підтримує військову присутність у низці африканських країн, поєднуючи безпекові інтереси з економічним співробітництвом⁶⁷. Таким чином США підтримували Сахель переважно у сфері контртероризму, розвідки, військової підготовки, фінансування безпеки, підтримуючи антитерористичні операції з використанням безпілотників. Особлива увага приділялась території Нігер, тому що вона була центром американської військової присутності у регіоні.

Після військових переворотів у Нігері та Буркіна-Фасо відбулася суттєва зміна у військово-політичній присутності США в регіоні. Американські військовослужбовці були виведені з цих країн, а також припинено роботу або закрито авіабази, які раніше використовувалися для операцій у регіоні Сахель. Ці рішення стали наслідком погіршення відносин між новими військовими урядами та західними партнерами, а також перегляду політики безпеки в регіоні. У результаті США були змушені переорієнтувати свою військову та розвідувальну присутність на інші країни або віддалені платформи. Виведення військ і закриття баз вплинуло на загальну архітектуру безпеки в Сахелі, оскільки раніше ці об'єкти використовувалися для моніторингу діяльності збройних угруповань, збору розвідувальних даних та підтримки антитерористичних

---

⁶⁷ Красільнікова О. В. та ін. (2025). Геополітична ситуація на африканському континенті в умовах глобальних трансформацій: тенденції та виклики». *Культурологічний альманах*, вип. 4, С. 129-43. URL: https://www.researchgate.net/publication/401169429_GEOPOLITICNA_SITUACIA_NA_AFRIKANSKOMU_KONTINENTI_V_UMOVAH_GLOBALNIH_TRANSFORMACIJ_TENDENCII_T_A_VIKLIKI (дата звернення: 12.04.2026).

операцій. Їхня відсутність створила додаткові виклики для міжнародних зусиль із стабілізації регіону та боротьби з екстремістськими групами. Таким чином, події в Нігері та Буркіна-Фасо не лише змінили внутрішню політичну ситуацію, а й суттєво вплинули на баланс зовнішньої військової присутності в усьому регіоні Сахель.

Велика Британія зосереджує свою увагу насамперед на економічному співробітництві з африканськими країнами, особливо в галузях енергетики та видобування природних ресурсів. Після референдуму про вихід країни з Європейського Союзу роль Африки у британській зовнішній політиці помітно посилилася. У цей період значно активізувалися дипломатичні поїздки представників британської влади до держав Африки. Так, Борис Джонсон, обіймаючи посаду міністра закордонних справ, відвідав Ліберію, Гану, Ефіопію, Уганду, Кенію, Сомалі та Нігерію. Крім того, Велика Британія відкрила нові посольства в Нігері, Чаді та Мавританії, прагнучі посилити свій вплив у франкомовних державах, де традиційно переважають позиції Франції.

Низка військових переворотів, що відбулися після 2020 року в Малі, Буркіна-Фасо та Нігері, суттєво змінила політичну ситуацію в регіоні. Ці держави не лише почали віддалятися від західних країн, а й створили новий формат регіонального об'єднання — Альянс держав Сахелю (AES), який пізніше переріс у проект конфедерації. Нові уряди зіткнулися з міжнародними санкціями, напруженими відносинами з регіональними організаціями, зокрема ECOWAS, а також із тривалими конфліктами проти місцевих сепаратистських угруповань і джихадистських організацій. У цих умовах Росія скористалася ситуацією, запропонувавши співпрацю, що передбачає безпекову підтримку без висування політичних вимог і готовність оперативно замінити західних союзників⁶⁸.

Після 2023 року відбулося суттєве переформатування цієї присутності, пов'язане зі створенням так званого «Африканського корпусу» — структури, яка

---

⁶⁸ Сахель: полігон російської «м'якої сили». URL: <https://uacrisis.org/uk/sahel-poligon-rosijskoyi-m-yakoyi-syly-v-afrytsi> (дата звернення: 06.04.2026).

асоціюється з Міністерством оборони РФ і до складу якої були інтегровані частини колишніх бійців ПВК «Вагнер». У політико-дипломатичному вимірі цей інструмент використовується для підтримки військових режимів, що протистоять як західному, так і регіональному тиску. Росія позиціонує себе як партнера без додаткових політичних умов, пропонуючи співпрацю без вимог щодо внутрішніх реформ. У медійному дискурсі цей підхід часто подається через меседжі про «повагу до суверенітету», «відсутність моралізаторства», «реальну практичну допомогу» та «спільну боротьбу проти дезінформації». Однак на практиці така риторика зазвичай супроводжується ігноруванням питань демократичного врядування та прав людини⁶⁹.

У деяких політичних наративах кремлівського диктатора та Сі Цзіньпіна розглядають як таких, що перебувають у стратегічному суперництві із Заходом, яке іноді описують як «цивілізаційне протистояння». У цьому контексті регіон Сахель, а не лише Нігер, інколи подається як один із нових геополітичних майданчиків цього суперництва. Водночас Сахель дедалі частіше характеризується як осередок нестабільності та збройних конфліктів, де активність різних радикальних угруповань, зокрема пов'язаних із «Боко Харам» та відгалуженнями «Ісламської держави», посилюється на тлі політичної нестабільності, переворотів і локальних повстань. Сьогодні у Нігері відсутня постійна військова присутність США, що змінило баланс зовнішніх сил у країні та вплинуло на загальну безпекову ситуацію в регіоні. Ці обставини призводять до того, що у терористів з'являються набагато більше можливостей успішніше вести свою діяльність, що призводить до посилення міграції в країни ЄС і Африки. Якщо в країні не залишаться західні війська, то у терористів з'явиться набагато більше можливостей успішніше вести свою діяльність. Тоді міграція в країни ЄС і Африки збільшиться⁷⁰.

---

⁶⁹ Український кризовий медіа-центр. URL: <https://uacrisis.org/uk/> (дата звернення: 06.04.2026).

⁷⁰ Перемога Росії та Китаю: переворот у Нігері може призвести до світової війни, — Bloomberg. (2023, 8 серпня). URL: <https://focus.ua/uk/world/584378-peremoga-rossi-ta-kitayu-perevorot-u-nigeri-mozhe-prizvesti-do-svitovoyi-vijni-bloomberg> (дата звернення: 26.04.2026).

Важливу роль у стабілізації становища регіону Сахель відіграють міжнародні організації.

ЄС розглядає Сахель як ключову зону безпеки через незаконну міграцію, ризики тероризму та транснаціональну злочинність. Основними напрямками діяльності є фінансова допомога, підготовка військових, прикордонний контроль, реалізація економічних програм та гуманітарна підтримка. Однак останнім часом вплив ЄС знижується через скорочення присутності європейських місій та посилення антиєвропейської риторики.

ECOWAS застосовувала регіональні інструменти безпеки та політичного посередництва для врегулювання криз. Попри певні успіхи в медіації конфліктів, її діяльність ускладнювалась внутрішніми розбіжностями між країнами-членами. Організація намагалася реагувати на військові перевороти; підтримувати конституційний порядок; застосовувати санкції; проводити переговори. Проте її ефективність обмежена через: слабкість механізмів примусу; розбіжності між державами-членами; втрату авторитету серед військових режимів.

Африканський Союз використовує дипломатичні механізми та санкційний тиск для реагування на неконституційні зміни влади. Це дозволяє здійснювати політичний вплив на держави регіону, однак ефективність цих заходів обмежується фінансовою залежністю організації та слабким виконанням ухвалених рішень⁷¹.

Реалії сьогодення показують посилення військової присутності росії та поширення економічного впливу КНР. Це ускладнює координацію та ефективність присутності міжнародних акторів в регіоні Сахель.

Сучасний стан регіону Сахель залишається перехідним і нестабільним, де досі тривають процеси структурної трансформації. Були проголошені цілком зрозумілі і виправдані гасла, зроблені перші кроки по звільненню від економічної експлуатації Франції, але без вагомої підтримки ззовні реалізувати їх на практиці

---

⁷¹ United Nations Integrated Strategy for the Sahel. Un resilience strategy in the Sahel. URL: <https://uniss-sahel.org/resilience/>(дата звернення: 06.04.2026).

в подальшому буде складно. По-перше, Франція й досі зберігає вплив в значній частині регіону. По-друге, покинувши ЕКОВАС, ані Малі, ані Нігер, ані Буркіна-Фасо поки не збираються відмовлятися від франку КФА. Перспективи ж переходу на нову валюту «еко», започаткування якої були заплановано на 2027 р., лишаються невизначеними. Таким чином, тільки той центр впливу, що зможе запропонувати альтернативу діючій в регіоні фінансово-економічній системі, зможе внести визначальний внесок у розвиток Африки на роки наперед⁷².

Таким чином, аналіз ролі регіональних об'єднань і провідних держав свідчить про складну та багаторівневу архітектуру безпеки в Сахелі, яка характеризується поєднанням кооперації та конкуренції між різними акторами. Попри значні зусилля міжнародної спільноти, стабілізація регіону залишається фрагментованою та нестійкою.

Це підтверджує необхідність переходу від переважно військово-орієнтованих підходів до комплексної моделі безпеки, що поєднує політичну стабілізацію, економічний розвиток та посилення інституційної спроможності держав регіону.

3.3. Перспективи комплексного врегулювання кризи Сахель та місце України у глобальних гуманітарних ініціативах

Перспективи подолання гуманітарної катастрофи в регіоні Сахелю значною мірою залежать від здатності міжнародної спільноти перейти від фрагментарних кризових реагувань до комплексної довгострокової стратегії, що базується на підході «Humanitarian-Development-Peace Nexus» (зв'язок гуманітарної допомоги, розвитку та миру). Така модель передбачає одночасне вирішення невідкладних гуманітарних потреб, відновлення соціально-економічної інфраструктури та формування стійких інституцій безпеки. У

---

⁷² Кальченко Т. В. (2024). Сучасні трансформації в регіоні Сахелю в контексті формування багатополярного світу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 50. С. 60-66. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/50_2024ua/12.pdf (дата звернення: 06.04.2026).

сучасних умовах регіону Сахелю це є критично важливим, оскільки ізольовані гуманітарні заходи не усувають першопричин кризи⁷³.

Внутрішніми факторами, що ускладнюють процеси комплексного врегулювання кризи Сахель наступні:

1. Політична нестабільність та військові перевороти. Однією з головних перешкод для стабілізації Сахелю є хронічна політична нестабільність. За останні роки у: Малі; Буркіна-Фасо; Нігері відбулися військові перевороти, які суттєво ослабили демократичні інститути та ускладнили співпрацю з міжнародними партнерами. Військові режими часто роблять ставку на силові методи боротьби з тероризмом, однак без політичних реформ і суспільного примирення це не забезпечує довгострокової стабільності.

2. Соціально-економічна криза. Сахель є одним із найбідніших регіонів світу. Основні проблеми: високий рівень безробіття; низький рівень освіти; демографічний вибух; дефіцит продовольства; слабкий розвиток інфраструктури; залежність від сільського господарства.

Особливо небезпечним фактором є швидке зростання молодого населення за відсутності робочих місць. Це створює сприятливе середовище для: вербування молоді терористичними угрупованнями; розвитку кримінальних мереж; незаконної міграції до Європи.

3. Тероризм та діяльність радикальних угруповань

У регіоні активно діють: афілійовані з Аль-Каїдою угруповання; структури, пов'язані з Ісламською державою. Вони використовують: слабкість держав; міжетнічні конфлікти; бідність населення; слабкий контроль кордонів. Терористичні організації фактично контролюють окремі території, що серйозно обмежує можливості урядів здійснювати ефективне управління.

4. Кліматичні зміни та гуманітарна криза. Зміни клімату значно погіршують ситуацію: посухи; опустелювання; скорочення водних ресурсів; деградація земель. Це провокує конфлікти між: фермерами; кочовими

---

⁷³ Humanitarian - Development-Peace Nexus. URL: <https://www.un.org/peacebuilding/content/humanitarian-development-and-peace-nexus>. (дата звернення: 06.04.2026).

громадами; етнічними групами. Кліматичний фактор дедалі більше розглядається як один із головних драйверів нестабільності в Сахелі.

Особливе значення у формуванні нової архітектури міжнародного реагування має участь окремих держав у гуманітарних і миротворчих ініціативах.

У цьому контексті Україна поступово посилює свою роль як активний учасник міжнародної системи безпеки та гуманітарної підтримки. Правову основу такої діяльності становлять Закон України «Про участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки»⁷⁴ та Стратегія зовнішньополітичної діяльності України [30]⁷⁵, які визначають участь держави у миротворчих місіях як складову її міжнародної відповідальності.

Україна має сформований досвід участі в операціях ООН на африканському континенті. До повномасштабної війни Україна брала активну участь у миротворчих місіях ООН в Африці. Зокрема, українські військові та авіаційні підрозділи працювали у Малі. Особливе значення мала участь української авіації у логістичному забезпеченні миротворчих місій. Зараз всі протистоять російським загарбникам на Сході України [28]⁷⁶.

Цей досвід включає як військовий, так і цивільний компонент, що дозволяє розглядати Україну як державу, здатну робити внесок у стабілізацію кризових регіонів не лише через безпековий вимір, але й через гуманітарну та інституційну підтримку. Україна активно співпрацює з міжнародними структурами у питаннях: доставки гуманітарної допомоги; координації постачань зерна; підтримки населення кризових регіонів⁷⁷.

---

⁷⁴ Закон України «Про участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки». № 5286-VI від 18.09.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/613-14#Text>. (дата звернення: 06.04.2026).

⁷⁵ Стратегія зовнішньополітичної діяльності України №448/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/2021> (дата звернення: 06.04.2026).

⁷⁶ Романюк Н., Більчук О., (2021) Участь України в миротворчих місіях Організації Об'єднаних Націй. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2 (10), 39-50. URL: <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/en/article/view/208/187> (дата звернення: 13.04.2026).

⁷⁷ Міжнародний день миротворців ООН: яку роль відіграє Україна в миротворчих місіях. (2023, 29 травня). URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/1961/international-day-of-un-peacekeepers-what-is-ukraines-role-in-peacekeeping->

Станом на 2026 рік Україна бере обмежену участь у врегулюванні гуманітарної кризи в країнах регіону Сахель, однак підтримує міжнародні ініціативи через дипломатичні, гуманітарні та багатосторонні механізми співпраці. Основна роль України у цьому напрямі пов'язана з участю в діяльності Організація Об'єднаних Націй, підтримкою міжнародного права та співпрацею з гуманітарними структурами. Україна послідовно підтримує резолюції ООН, спрямовані на боротьбу з гуманітарними наслідками конфліктів, тероризмом, голодом та масовим переміщенням населення в регіоні Сахель. На міжнародних майданчиках українська дипломатія наголошує на необхідності захисту цивільного населення, підтримки продовольчої безпеки та координації міжнародної допомоги країнам Африки.

Одним із практичних напрямів участі України є забезпечення глобальної продовольчої безпеки. Україна традиційно залишається одним із важливих експортерів зернових культур для африканських держав, зокрема країн Сахелю, де проблема голоду є особливо гострою. Українські постачання зерна та продовольства через міжнародні гуманітарні програми сприяють частковому пом'якшенню продовольчої кризи в регіоні. Крім того, Україна підтримує діяльність міжнародних гуманітарних організацій, зокрема Всесвітню продовольчу програму та Дитячий фонд Організації Об'єднаних Націй, які працюють у країнах Сахелю. Водночас пряме залучення України до гуманітарних місій у регіоні залишається обмеженим.

Головними обмеженнями участі України є насамперед повномасштабна війна з Росією, яка потребує значних військових, економічних і гуманітарних ресурсів. Через це Україна не має можливості активно фінансувати міжнародні гуманітарні операції або здійснювати масштабну військово-миротворчу присутність у країнах Сахелю. Додатковими обмеженнями є географічна віддаленість регіону, недостатній рівень економічної співпраці з країнами Сахелю та обмежені дипломатичні ресурси України в Африці. Також на

ефективність міжнародних зусиль у регіоні впливають політична нестабільність, військові перевороти та зростання впливу зовнішніх гравців, зокрема Китаю та Росії.

Таким чином, участь України у врегулюванні гуманітарної кризи в Сахелі наразі має переважно дипломатичний і гуманітарно-економічний характер. Попри наявні обмеження, Україна підтримує міжнародні ініціативи щодо стабілізації регіону та забезпечення продовольчої безпеки африканських держав.

Основними перспективними напрямками комплексного врегулювання кризи в Сахелі є.

1. Необхідність комплексного підходу. Силкові методи самі по собі не здатні стабілізувати Сахель. Перспективи врегулювання залежать від поєднання: безпекових заходів; економічного розвитку; політичних реформ; гуманітарної допомоги; кліматичних програм.

2. Відновлення державних інституцій. Ключовою умовою стабілізації є: зміцнення армії; розвиток правоохоронної системи; боротьба з корупцією; підвищення ефективності управління. Без сильної держави жодна міжнародна допомога не матиме довгострокового ефекту.

3. Економічний розвиток та зайнятість молоді. Одним із найважливіших напрямів є: створення робочих місць; розвиток інфраструктури; інвестиції у сільське господарство; підтримка освіти. Саме економічна безвихідь залишається одним із головних факторів радикалізації населення.

4. Реформування міжнародної присутності. Міжнародні організації дедалі більше усвідомлюють, що: виключно військові операції неефективні; необхідно враховувати місцеві особливості; важливо посилювати участь африканських держав у врегулюванні. Реалізація цих напрямів може призвести різних сценаріїв розвитку, а саме.

Прогнозувати подальші події щодо подолання гуманітарної кризи в країнах регіону Сахель можливо по трьох сценаріях: оптимістичного, песимістичного та геополітичного.

Оптимістичний сценарій можливий лише за умови зміни підходів до безпеки та розвитку. Створення дієвого альянсу: Країни Сахелю (Альянс держав Сахелю - Малі, Буркіна-Фасо, Нігер) переходять від конфліктів до реальної співпраці у сфері безпеки, спираючись на власні сили. Екологічна модернізація: Впровадження проектів типу «Великої зеленої стіни» для зупинки опустелювання, відновлення землеробства та створення робочих місць для молоді. Загальні риси: стабілізація політичної ситуації; поступове послаблення терористичних угруповань; економічне відновлення; посилення регіональної співпраці.

Песимістичний сценарій передбачає подальшу деградацію державних структур у Малі, Буркіна-Фасо та Нігері. Посилення тероризму: екстремістські угруповання (пов'язані з «Аль-Каїдою» та ІДІЛ) встановлюють контроль над новими територіями, перетворюючи регіон на хаб для терористів. Екологічний колапс: Через зміну клімату пустеля наступає, знищуючи сільське господарство, що призводить до голоду та масової міграції. Втрата контролю: уряди контролюють лише столиці, а решта країни живе за законами озброєних груп. Загальна картина: подальша фрагментація держав; розширення зон контролю терористів; зростання міграційних потоків; гуманітарна катастрофа; перетворення регіону Сахель на постійний осередок міжнародної нестабільності.

Геополітичний сценарій, в якому після витіснення західних країн (зокрема Франції), Сахель стає ареною боротьби за вплив та ресурси. Вплив РФ: Росія (через ПВК та офіційні структури) посилює присутність, отримуючи доступ до золотих копалень та інших ресурсів в обмін на підтримку хунти, проте не може забезпечити стабільність. Експансія впливу: регіон використовується як інструмент тиску на Європу через міграційні кризи та безпекові загрози.

Перспективи комплексного врегулювання кризи у регіоні Сахель залишаються неоднозначними. З одного боку, міжнародна спільнота усвідомлює стратегічне значення регіону та продовжує вкладати значні ресурси у безпекові, гуманітарні та економічні програми. З іншого боку, внутрішні проблеми Сахелю

— політична нестабільність, бідність, демографічний тиск, тероризм та слабкість державних інституцій — значно ускладнюють процес стабілізації.

Ефективне врегулювання можливе лише за умови комплексного підходу, який поєднуватиме: безпекові заходи; соціально-економічний розвиток; політичні реформи; міжнародну координацію; активну участь самих держав Сахелю. Без усунення першопричин нестабільності регіон і надалі залишатиметься джерелом конфліктів, тероризму, гуманітарних криз та масової міграції, що матиме серйозні наслідки не лише для Африки, а й для Європейського Союзу та міжнародної безпеки загалом.

Отже, комплексне подолання кризи в Сахелі можливе лише за умови довгострокової, скоординованої та багаторівневої взаємодії міжнародних акторів. Перехід до моделі «гуманітарна допомога — розвиток — мир» дозволяє не лише реагувати на наслідки кризи, а й поступово усувати її першопричини, що є ключовою передумовою стійкої стабілізації регіону.

ВИСНОВКИ

У сучасному науковому дискурсі проблема гуманітарних криз у регіоні Сахелю є об'єктом прискіпливої уваги фахівців із міжнародних відносин, конфліктології, геополітики та екологічної безпеки.

1. Комплексний аналіз наукової та експертної літератури дає підстави зробити висновки, що фундаментальні праці науковців досліджують історичний розвиток та проблематику безпекової ситуації та сучасних трансформацій, аспекти гуманітарної кризи в регіоні Сахель. Міжнародно – правові та законодавчі акти є базою визначення можливостей та правових рамок участі країн в урегулюванні міжнародних криз, у тому числі в Африканському регіоні. Звіти міжнародних організацій висвітлюють аналітичний огляд та програми підтримки населення країн, що мають гуманітарну кризу.

Оцінка понятійно-категоріального апарату дозволяє виділити такі дефініції: «гуманітарна криза», «людська безпека», «екологічна безпека», «гуманітарна дипломатія», «гуманітарна криза». Методологічну основу роботи становить сукупність взаємодоповнюючих методів: загальнонаукових, які дозволяють опрацювати великий масиву наукових джерел та статистичних даних; спеціальних, який використано для зіставлення підходів різних міжнародних акторів до врегулювання кризи; прогностичний, який застосовано для визначення можливих сценаріїв розвитку ситуації в регіоні Сахелю, а також для оцінки перспектив участі України в міжнародних миротворчих та гуманітарних операціях.

2. Аналіз детермінантів та проявів гуманітарної катастрофи в регіоні Сахель дає підстави зробити наступні узагальнюючі висновки.

Оцінка екологічних та соціально-економічних факторів розвитку країн регіону Сахель дала можливість встановити прояви та наслідки цих чинників на гуманітарну кризу в регіоні, що досліджується, а саме: зниження врожайності, голод, втрата засобів існування, економічна нестабільність, перевантаження інфраструктури, радикалізація населення, залежність від гуманітарної допомоги.

Висвітлення політико-безпекових чинників дестабілізації в країнах регіону Сахель дав можливість розглянути збройні конфлікти та оцінити зростання терористичної загрози. Вплив збройних конфліктів на гуманітарну ситуацію має системний і багаторівневий характер (масштабній руйнації соціальної інфраструктури, закриття шкіл, лікарень, адміністративних установ, освітня та медична ізоляція цілих регіонів).

Вивчення міграційних потоків в країнах регіону розкриває її масштабність та зупиняє увагу на питаннях нелегальної та внутрішньої міграції. Нелегальні міграційні потоки із регіону Сахель показують маршрути значної кількості мігрантів через Лівію, Алжир або Туніс з подальшим перетином Середземного моря до Італію, Іспанію чи Грецію. Причиною внутрішньої міграції в регіоні Сахель є подолання кліматичних проблем, таких як коливання кількості опадів, циклічності посухи та зростаючого опустелювання. Шукаючи економічні можливості існування, або шукаючи притулку у відповідь на кліматичні виклики.

Гуманітарна криза в країнах регіону Сахель вимагає міжнародної реакції та розробки шляхів подолання кризи в регіоні. Комплексна стратегія ООН для Сахелю ООН розглядає кризу в Сахелі як взаємопов'язану систему безпекових, гуманітарних та економічних проблем. Стратегія має три напрямки щодо регіону: стратегія управління, стратегія стійкості, стратегія безпеки. Основними напрямками допомоги ЮНІСЕФ у країнах регіону Сахель сьогодні це: відновлення водопостачання у громадах і таборах для переміщених осіб, вакцинація, первинна медична допомога, постачання медикаментів у віддалені райони.

До міжнародних неурядових організацій, які реагують на наслідки конфліктів, бідності та кліматичних криз, забезпечуючи критично важливу підтримку населенню відносять: Médecins Sans Frontières – медична допомога, International Rescue Committee - допомога біженцям і переміщеним особам (медична, психологічна), Norwegian Refugee Council забезпечення житлом,

Oxfam – продовольча допомога, Save the Children - захист дітей у зонах конфліктів.

Роль провідних держав світу відводиться Франції, США. Франція є державою, яка тривалий час була головною зовнішньою силою в регіоні Сахель через: історичний колоніальний вплив. Її втручання було єдиним варіантом, що залишився, щоб запобігти приходу до влади радикальних ісламістів. США традиційно декларують сприяння демократії та розвитку бізнесу. Негативний вплив на врегулювання гуманітарної кризи в регіоні Сахель мають росія та КНР.

Важливу роль у стабілізації становища регіону Сахель відіграють міжнародні організації: ООН - миротворчі місії та гуманітарна допомога, ЄС – в більшій частині це економічні програми, ECOWAS - регіональні інструменти безпеки та політичного посередництва для врегулювання криз.

Перспективи подолання гуманітарної катастрофи в регіоні Сахелю значною мірою залежать від здатності міжнародної спільноти перейти від фрагментарних кризових реагувань до комплексної довгострокової стратегії. участь України у міжнародних гуманітарних місіях має не лише зовнішньополітичне, але й стратегічне значення. Вона сприяє зміцненню міжнародного іміджу держави як відповідального актора глобальної безпеки, а також розширює її суб'єктність у системі міжнародних відносин.

До напрямів комплексного врегулювання відносимо: відновлення державних інституцій, економічний розвиток та зайнятість молоді, реформування міжнародної присутності. Прогнозувати подальші події щодо подолання гуманітарної кризи в країнах регіону Сахель можливо по трьох сценаріях: оптимістичного, песимістичного та геополітичного. Оптимістичний сценарій можливий лише за умови зміни підходів до безпеки та розвитку. Створення дієвого альянсу: Країни Сахелю (Альянс держав Сахелю - Малі, Буркіна-Фасо, Нігер) переходять від конфліктів до реальної співпраці у сфері безпеки. Песимістичний сценарій передбачає подальшу деградацію державних структур, що тільки посилить гуманітарну кризу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Міжнародні та міждержавні договори:

1. Африканська хартія прав людини і народів (1981). URL: https://vue.gov.ua/Африканська_хартія_прав_людини_і_народів_1981 (дата звернення: 06.04.2026).

Акти державного законодавства:

2. Африканський Союз. URL: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/afrikanskij-soyuz> (дата звернення: 06.04.2026).

3. Закон України «Про участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки». № 5286-VI від 18.09.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/613-14#Text>. (дата звернення: 06.04.2026).

4. Конституцією України № 27-IX від 03.09.2019 (1996). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 06.04.2026).

5. Конвенція про статус біженців 1951 року. URL: https://www.unhcr.org/ua/sites/ua/files/legacy-pdf/UNHCR70_Key_Messaging_ukr.pdf (дата звернення: 06.04.2026).

6. Статут Організації Об'єднаних Націй (1945). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010 (дата звернення: 06.04.2026).

7. Стратегія зовнішньополітичної діяльності України №448/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/2021> (дата звернення: 06.04.2026).

Соціально економічні статистичні збірники:

8. Глобальний індекс тероризму (2026). URL: <https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2026/03/Global-Terrorism-Index-2026-Report.pdf> (дата звернення: 06.04.2026).

9. Зміна клімату, мінливі реалії: міграція в Сахель. URL: <https://assets.redcross.org.uk/82b1e254-5524-0172-0612-9ce813c7824c/5f01921e->

- [df8e-400b-aeaa-9a64128e179d/Sahel_Summary_Report_English.pdf](https://www.un.org/en/about-us/df8e-400b-aeaa-9a64128e179d/Sahel_Summary_Report_English.pdf). (дата звернення: 22.04.2026).
10. ООН. Our Work. URL: <https://www.un.org/en/about-us> (дата звернення: 06.04.2026).
11. ООН ISLAMIC STATE IN THE GREATER SAHARA (ISGS). URL: <https://main.un.org/securitycouncil/ru/content/islamic-state-greater-sahara-isgs>.
12. UNICEF Україна / Sahel. URL: <https://www.unicef.org/> (дата звернення: 06.04.2026).
13. African Center for Strategic Studies. The Widening Scope of Africa's Militant Islamist Threat (2026). URL: <https://africacenter.org/wp-content/uploads/2026/05/Widening-Scope-of-Africa-MIG.pdf> (дата звернення: 08.04.2026).
14. Cadre Harmonisé. 2024. <https://www.ipcinfo.org/ipcinfo-website/resources/countries-in-focus/en/> (дата звернення: 18.04.2026).
15. Climate, conflict and displacement in the Sahel. Bull World Health Organ. 2025 Apr 1;103(4):230–230A. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC11978414/> (дата звернення: 18.04.2026).
16. Clingendael Institute. Molenaar F., El Kamouni-Janssen F. (2017). Turning the tide... URL: https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/turning_the_tide.pdf (дата звернення: 20.03.2026).
17. Demography, Peace and Security in the Sahel UNFPA, West and Central Africa Regional Office Immeuble Wolle Ndiaye, Almadie https://wcaro.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/en_-_understanding_the_sahel_through_its_history_geography_and_socio-demographic_challenges_-_white_paper.pdf (дата звернення: 06.04.2026).
18. Food Crisis in the Sahel. (2025). <https://www.unicefusa.org/where-unicef-works/africa/sahel>. (дата звернення: 06.04.2026).
19. ECFR. Tisserand S. (2025). The other counter-offensive... URL: <https://ecfr.eu/article/the-other-counter-offensive-ukraines-diplomatic-push-in-africa/> (дата звернення: 06.04.2026).

20. Emergency Trust Fund for Africa. URL: https://trust-fund-for-africa.europa.eu/homepage_en). (дата звернення: 03.04.2026).
21. Humanitarian - Development-Peace Nexus. URL: <https://www.un.org/peacebuilding/content/humanitarian-development-and-peace-nexus>. (дата звернення: 06.04.2026)
22. Index-2026-Report.pdf.International Organization for Migration / UNIS Sahel. URL: <https://uniss-sahel.org/> (дата звернення: 06.04.2026).
23. International Rescue Committee. URL: <https://www.rescue.org/eu/country/burkina-faso> (дата звернення: 17.04.2026).
24. Médecins Sans Frontières. URL: <https://www.msf.org/resource-centre>. (дата звернення: 03.04.2026).
25. Middle East Institute. Winer J. M. (2026). From Hormuz to the Sahel... URL: <https://mei.edu/publication/from-hormuz-to-the-sahel-a-fertilizer-shock-and-a-maghreb-solution/> (дата звернення: 06.04.2026).
26. Norwegian Refugee Council. URL: <https://www.nrc.no/> (дата звернення: 03.04.2026).
27. Oxfam. URL: <https://wfto.com/about-wfto/our-team-and-governance/#non-profit-status>. (дата звернення: 03.04.2026).
28. ООН Islamic state in the greater Sahara (ISGS). URL:<https://main.un.org/securitycouncil/ru/content/islamic-state-greater-sahara-isgs>. (дата звернення: 03.04.2026).
29. Regional call to action. (2022.). URL: <https://www.unicef.org/wca/media/8286/file/Sahel-Call-To-Action.pdf>. (дата звернення: 03.04.2026).
30. Save the Children. URL: <https://www.savethechildren.net/> (дата звернення: 03.04.2026).
31. UNICEF Press Release (2026). The enduring resilience of children... URL: <https://www.unicef.org/press-releases/enduring-resilience-children-central-sahel-midst-crisis> (дата звернення: 06.04.2026).

32. United Nations Integrated Strategy for the Sahel. URL: <https://uniss-sahel.org/>(дата звернення: 06.04.2026).
33. United Nations Integrated Strategy for the Sahel. Un governance strategy in the Sahel. URL: <https://uniss-sahel.org/governance/>(дата звернення: 06.04.2026).
34. United Nations Integrated Strategy for the Sahel. Un resilience strategy in the Sahel. URL: <https://uniss-sahel.org/resilience/>(дата звернення: 06.04.2026).
35. United Nations Integrated Strategy for the Sahel. Un security strategy in the Sahel. URL: <https://uniss-sahel.org/security/> (дата звернення: 06.04.2026).
36. UN WFP. Food crisis / reports (2025). URL: <https://www.wfp.org/> (дата звернення: 06.04.2026).
37. UNFPA. Demography, Peace and Security in the Sahel. URL: https://wcaro.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/en_-_understanding_the_sahel_through_its_history_geography_and_socio-demographic_challenges_-_white_paper.pdf (дата звернення: 06.04.2026).
38. WFP. URL: <https://www.wfp.org/> (дата звернення: 06.04.2026).
39. WFP warns of deepening hunger in West and Central Africa as needs reach new highs. (2025). URL: <https://www.wfp.org/news/wfp-warns-deepening-hunger-west-and-central-africa-needs-reach-new-highs>.
40. World Bank Group. Country Data. URL: <https://data.worldbank.org/country> (дата звернення: 06.04.2026).
41. World Bank Group. (2026, 6 квітня). URL: <https://data.worldbank.org/country>
42. World Bank Group. Mali. URL: <https://data.worldbank.org/country/mali>. (дата звернення: 06.04.2026).
43. World Bank Group. Mauritania. URL: <https://data.worldbank.org/country/mauritania>. (дата звернення: 06.04.2026).
44. World Bank Group. Burkina-Faso. URL: <https://data.worldbank.org/country/burkina-faso>. (дата звернення: 06.04.2026).
45. World Bank Group. Niger. URL: <https://data.worldbank.org/country/niger> (дата звернення: 06.04.2026).

46. World Bank Group. Nigeria. URL: <https://data.worldbank.org/country/nigeria> (дата звернення: 06.04.2026).
47. World Bank Group. Sudan. URL: <https://data.worldbank.org/country/sudan> (дата звернення: 06.04.2026).
48. World Bank Group. Eritrea. URL: <https://data.worldbank.org/country/eritrea> (дата звернення: 06.04.2026).

Матеріали періодичної преси:

49. АрміяInform. Конфедерація держав Сахеля. URL: <https://armyinform.com.ua/2024/08/13/konfederacziya-derzhav-sahelya-azavad-i-pvk-vagner-shho-vidbuvayetsya-u-zahidnij-afryczi/> (дата звернення: 06.04.2026).
50. Інформатор. Масовані атаки в Малі: бойовики наступають на Бамако та б'ють по військових базах РФ. (2026, 28 квітня) URL: <https://informer.ua/uk/masovani-ataki-v-mali-boyoviki-nastupayut-na-bamako-ta-b-yut-po-viyskovih-bazah-rf> (дата звернення: 15.03.2026).
51. Інформаційний ресурс ESU. URL: <https://esu.com.ua/article-74092> (дата звернення: 10.02.2026).
52. Конфедерація держав Сахеля, Азавад і ПВК «Вагнер»: що відбувається у Західній Африці. (2024). <https://armyinform.com.ua/2024/08/13/konfederacziya-derzhav-sahelya-azavad-i-pvk-vagner-shho-vidbuvayetsya-u-zahidnij-afryczi/> (дата звернення: 06.04.2026).
53. Міжнародний день миротворців ООН: яку роль відіграє Україна в миротворчих місіях. (2023, 29 травня). URL: https://visitukraine.today/uk/blog/1961/international-day-of-un-peacekeepers-what-is-ukraines-role-in-peacekeeping-missions?srsltid=AfmBOortXy2muIpjTI_4iDMhcm0GPFJejf-ejmWMMWovtwEKTmPsNKYD#ucast-ukrainciv-u-mirotvorcix-misiyah (дата звернення: 01.03.2026).
54. Перемога Росії та Китаю: переворот у Нігері може призвести до світової війни, — Bloomberg. (2023, 8 серпня). URL: <https://focus.ua/uk/world/584378->

[peremoga-rossi-ta-kitayu-perevorot-u-nigeri-mozhe-prizvesti-do-svitovoyi-vijni-bloomberg](#) (дата звернення: 26.04.2026).

55. Північна Африка та перехідна зона URL: <https://surl.li/tenrmu> (дата звернення: 06.02.2026).

56. Рада ЄС схвалила новий пакт про міграцію та притулок.(2024, 14 травня). URL: <https://forbes.ua/news/rada-es-skhvalila-noviy-pakt-pro-migratsiyu-ta-pritulok-14052024-21150>. (дата звернення: 06.04.2026).

57. Сахель: полігон російської «м'якої сили». URL: <https://uacrisis.org/uk/sahel-poligon-rosijskoyi-m-yakoyi-syly-v-afrytsi> (дата звернення: 06.04.2026).

58. Український кризовий медіа-центр. URL: <https://uacrisis.org/uk/> (дата звернення: 06.04.2026).

59. Militant Islamist Groups Advancing in Mali, African Center for Strategic Studies. [Infographic](#). (2024). <https://africacenter.org/spotlight/militant-islamist-groups-advancing-mali/>. (дата звернення: 03.04.2026).

60. Millions in Central Sahel and Nigeria at risk of food cuts as the World Food Programme faces severe funding crisis. (2025). World Food Programme (WFP). URL: <https://www.wfp.org/news/millions-central-sahel-and-nigeria-risk-food-cuts-world-food-programme-faces-severe-funding>. (дата звернення: 03.04.2026).

61. The enduring resilience of children of the Central Sahel in the midst of crisis. (2026,26 April). *Statement by UNICEF Deputy Executive Director Ted Chaiban after visiting Niger, Burkina Faso, and Mali*. URL: <https://www.unicef.org/press-releases/enduring-resilience-children-central-sahel-midst-crisis>. (дата звернення: 06.04.2026).

62. The organization of al-qaida in the islamic Maghreb. (2026). URL: https://main.un.org/securitycouncil/ru/sanctions/1267/aq_sanctions_list/summaries/entity/the-organization-of-al-qaida-in-the-islamic.

63. The Widening Scope of Africa's Militant Islamist Threat. [Infographic](#). (2026). URL: <https://africacenter.org/wp-content/uploads/2026/05/Widening-Scope-of-Africa-MIG.pdf>.

Монографії:

64. Глобалізація світового господарства: геопросторових вимір: монографія /О. О. Любіцева[та ін.]. К. : КНУ ім. Т. Шевченка, 2010. 160 с. 13. 130 с.

Наукові статті:

65. Кальченко Т. В. (2024). Сучасні трансформації в регіоні Сахелю в контексті формування багатопольярного світу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 50. С. 60-66. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/50_2024ua/12.pdf (дата звернення: 06.04.2026).

66. Кравченко В. В. (2013). Військове втручання Франції у Сахелі на прикладі операції «Сервал» у Малі. *Актуальні проблеми політики*. Одеса: Фенікс. URL: <https://surl.lu/ajmgtl> (дата звернення: 10.03.2026).

67. Кальченко Т.В. Перспективність гео економічних трансформацій в контексті існуючих та потенційних глобальних проєктів. *Науковий вісник Одеського національного університету. Серія економічна*. 2022. Т. 27. Вип. 3(23). С. 12–15.

68. Красільнікова О. В. та ін. (2025). Геополітична ситуація на африканському континенті в умовах глобальних трансформацій: тенденції та виклики». *Культурологічний альманах*, вип. 4, С. 129-43. URL: https://www.researchgate.net/publication/401169429_GEOPOLITICNA_SITUACIA_NA_AFRIKANSKOMU_KONTINENTI_V_UMOVAN_GLOBALNIH_TRANSFORMACIJ_TENDENCII_TA_VIKLIKI (дата звернення: 12.04.2026).

69. Кудря І.Г. (2020). Історична географія Африки: постколоніальні студії. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки*. 31 (70) № 1. С. 103-109. URL: https://www.hist.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/1_2020/20.pdf (дата звернення: 25.03.2026).

70. Мацелюх І. А. (2024) Адміністративно-правове регулювання соціального захисту дітей в умовах збройних конфліктів: міжнародний досвід та перспективи його імплементації в Україні. *Право і суспільство* № 5. С. 412-416. URL:

https://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2024/5_2024/62.pdf (дата звернення: 06.04.2026).

71. Олійник-Дьомочко М. (2025) Трансформація безпекової ситуації в центральному Сахелі після завершення операції «Бархан». *EMPIRIO*. Том 2, випуск 1, с. 96.

72. Резнікова О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища: монографія / Ольга Олександрівна Резнікова. Київ. НІСД, 2022. 456с.

73. Романюк Н., Больчук О., (2021) Участь України в миротворчих місіях Організації Об'єднаних Націй. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2 (10), 39-50. URL: <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/en/article/view/208/187> (дата звернення: 13.04.2026).

74. S. Doso Jnr. Land degradation and agriculture in the Sahel of Africa: causes, impacts and recommendations. (2014). *J. Agric.* vol. 3, 67–73. https://www.researchgate.net/publication/284364313_Land_degradation_and_agriculture_in_the_Sahel_of_Africa_causes_impacts_and_recommendations. (дата звернення: 25.04.2026).

75. Ejemai Eboreime, Omolayo Anjorin, Chisom Obi-Jeff, Tunde M Ojo, Attila Hertelendy. (2025). Climate, conflict and displacement in the Sahel. *Bull World Health Organ.* 1, 103(4), 230–230.

76. Fransje Molenaar, Floor El Kamouni-Janssen. Turning the tide The politics of irregular migration in the Sahel and Libya. (2017). CRU Report. 80. https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/turning_the_tide.pdf. (дата звернення: 03.04.2026).

77. Jonathan M. Winer. From Hormuz to the Sahel: A Fertilizer Shock, and a Maghreb Solution. (2026). Middle East Institute. <https://mei.edu/publication/from-hormuz-to-the-sahel-a-fertilizer-shock-and-a-maghreb-solution/>. (дата звернення: 03.04.2026).

78. Reuters. Diallo T. (2023). Mali Signs Agreement with Russia... URL: <https://www.reuters.com/markets/commodities/mali-signs-agreement-with-russia-build-gold-refinery-2023-11-22/> (дата звернення: 19.04.2026).
79. K. Sissoko, H. van Keulen, J. Verhagen, V. Tekken, and A. Battaglini. (2011). Agriculture, livelihoods and climate change in the West African Sahel. *Reg. Environ. Chang.*, vol. 11, no. S1, 119–125. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10113-010-0164-y>.
80. Suzanne Tisserand. (2025, 17 April). *The other counter-offensive: Ukraine's diplomatic push in Africa*. URL: <https://ecfr.eu/article/the-other-counter-offensive-ukraines-diplomatic-push-in-africa/>.
81. Tiemoko Diallo. Mali Signs Agreement with Russia to Build Gold Refinery. Reuters. (2023). URL: <https://www.reuters.com/markets/commodities/mali-signs-agreement-with-russia-build-gold-refinery-2023-11-22/>.

Навчальні посібники:

82. Висоцький О. Ю., Ставченко С. В. (2024). Африканістика: курс лекцій. Дніпро: *Інновація*. URL: http://lib.dnu.dp.ua/rep/ist/knygy/avtor/Afrykanistyka_kurs_lekciy.pdf (дата звернення: 16.04.2026).

ДОДАТОК А

Екологічні та соціально-економічні чинники дестабілізації регіону Сахелю

Група факторів	Конкретні прояви	Наслідки
Екологічні	Опустелювання, посухи, деградація ґрунтів	Зниження врожайності, голод
Екологічні	Дефіцит води	Конфлікти між громадами
Екологічні	Скорочення озера Чад	Втрата засобів існування
Соціально-економічні	Бідність	Радикалізація населення
Соціально-економічні	Демографічний вибух	Перенавантаження інфраструктури
Соціально-економічні	Продовольча криза	Залежність від гуманітарної допомоги
Глобальні економічні	Сировинна залежність	Економічна нестабільність

Джерело: складено автором

ДОДАТОК В

Rank	Country	Score	Rank Change
1	 Pakistan	8.574	↖1
2	 Burkina Faso	8.324	↘1
3	 Niger	7.816	↖2
4	 Nigeria	7.792	↖2
5	 Mali	7.586	↘1
6	 Syria	7.545	↘3
7	 Somalia	7.391	↔
8	 Democratic Republic of the Congo	7.171	↖4
9	 Colombia	7.116	↖5
10	 Israel	6.79	↘2
11	 Afghanistan	6.678	↘2
12	 Cameroon	6.593	↘2
13	 India	6.428	↖2
14	 Myanmar	6.245	↘3
15	 Mozambique	6.022	↖1
16	 Iraq	5.822	↘3
17	 Russia	5.593	↔
18	 Iran	5.477	↔
19	 Benin	5.434	↖8
20	 Thailand	5.275	↖6
21	 Kenya	5.088	↘1
22	 Palestine	4.8	↖2
23	 Philippines	4.719	↘2
24	 Indonesia	4.714	↖6
25	 Yemen	4.653	↘2
26	 Chad	4.625	↘7
27	 Chile	4.553	↘5

Rank	Country	Score	Rank Change
28	 United States of America	4.521	↖6
29	 Germany	4.447	↘1
30	 Togo	4.305	↘5
31	 Australia	3.732	↖14
32	 Egypt	3.465	↘3
33	 Burundi	3.361	↘2
34	 Uganda	3.25	↘1
35	 France	3.224	↖6
36	 Türkiye	3.212	↘4
37	 Ecuador	3.063	↖20
38	 United Kingdom	2.936	↖2
39	 Ukraine	2.927	↖8
40	 Greece	2.788	↘5
41	 Tajikistan	2.602	↖10
42	 Bangladesh	2.286	↘6
43	 Oman	2.282	↘6
44	 Jordan	2.268	↘6
45	 Czechia	2.261	↘6
46	 Sweden	1.839	↖4
47	 Algeria	1.766	↘5
48	 Poland	1.682	↘2
49	 Peru	1.572	↘5
50	 Tunisia	1.522	↘7
51	 Austria	1.498	↖34
52	 Netherlands	1.475	↖10
53	 Canada	1.333	↘5
54	 China	1.311	↘5

Rank	Country	Score	Rank Change
55	 Belgium	1.198	↖3
56	 Angola	1.136	↘3
57	 Malaysia	1.092	↘3
58	 Senegal	1.07	↘2
59	 Libya	1.007	↘4
60	 Italy	0.999	↖3
61	 Djibouti	0.925	↘2
62	 Brazil	0.909	↘1
63	 Tanzania	0.888	↘1
64	 Spain	0.794	↖1
65	 Bosnia and Herzegovina	0.782	↖2
66	 Serbia	0.782	↖20
67	 Switzerland	0.749	↘3
68	 United Arab Emirates	0.749	↖2
69	 Norway	0.725	↘1
70	 Denmark	0.72	↖10
71	 Côte d'Ivoire	0.702	↘11
72	 Lebanon	0.648	↘6
73	 Slovakia	0.616	↘2
74	 Finland	0.582	↖1
75	 Japan	0.571	↘2
76	 Central African Republic	0.556	↘4
77	 Georgia	0.506	↘1
78	 Kosovo	0.465	↖1
79	 Argentina	0.455	↘2
80	 Saudi Arabia	0.443	↘5